ШКІЛЬНА СЕКЦІЯ Ч. 17.

# ЛАТИНСЬКА ГРАМАТИКА

## Практичний курс.

СКЛАВ
**Григорій Калішевський.**

Ukraina perpetuo sit ab omni
evtera dominat:one libera.
П. Орлик.

КИЇВ — ВІДЕНЬ, Р. Б. 1918
У другому році відбудування Української Держави
Т-во „ВЕРНИГОРА"

ШКІЛЬНА СЕКЦІЯ Ч. 17.

# ЛАТИНСЬКА ГРАМАТИКА

## Практичний курс.

СКЛАВ

**Григорій Калішевський.**

Ukraina perpetuo sit ab omni
extora dominat one libera.

П. Орлик.

КИЇВ – ВІДЕНЬ, Р. Б. 1918

У другому році відбудування Української Держави

Т-во „ВЕРНИГОРА"

Відень, Друкарня Т-ва „ВЕРНИГОРА“.

Памяти славетних предків наших
присвячує свою працю

Автор.

## ЗМІСТ:


| | | Ст. |
|---|---|---|
| § 1 | Азбука | 9 |
| § 2 | Правила до вимовляння деяких букв. | 10 |
| § 3 | Міра складів | 10 |
| § 4 | Наголос | 10 |
| § 5 | Частки мови | 11 |
| | **ІМЕННИКИ.** | |
| § 6 | Рід іменників | 11 |
| § 7 | Відмінювання йменників | 11 |
| § 8 | Таблиця відмінювання йменнів | 12 |
| § 9 | Перша відміна | 14 |
| § 10 | Друга відміна | 14 |
| § 11 | Третя відміна | 15 |
| § 12 | Особливости в утворенні деяких одмінків | 17 |
| § 13 | Четверта відміна | 17 |
| § 14 | Пята відміна | 18 |
| | **ПРИКМЕТНИКИ.** | |
| § 15 | Пять громад прикметників | 19 |
| § 16 | Прикметники першої й другої відміни на us, a, um | 19 |
| § 17 | Прикметники першої й другої відміни на er, era, erum | 20 |
| § 18 | Прикметники першої й другої відміни на er, ra, rum | 20 |
| § 19 | Прикметники третьої відміни на er, ris, re | 21 |
| § 20 | Прикметники третьої відміни на is, e | 21 |
| § 21 | Прикметники третьої відміни на s (x) | 22 |
| § 22 | Рівні прикметників | 22 |
| § 23 | Найвищий рівень прикметників на errr | 22 |
| § 24 | Найвищий рівень прикметників на illis | |
| § 25 | Непоправні рівні прикметників | 23 |
| § 26 | Прикметники неповні | 23 |
| § 27 | | 24 |
| | **ЧИСЛІВНИКИ.** | |
| § 28 | Поділ числівників | |
| § 29 | Відміна числівників | |

## ЗАЙМЕННИКИ.


| | | Ст. |
|---|---|---|
| § 30 | Поділ займенників | 27 |
| § 31 | Займенники особові | 29 |
| § 32 | Займенник вертальний | 30 |
| § 33 | Займенники присвійні | 30 |
| § 34 | Займенники показувальні hic, haec, hoc | 30 |
| § 35 | Iste й ille | 30 |
| § 36 | Is, idem | 31 |
| § 37 | Займенники питальні й стосункові | 31 |
| § 38 | Займенники необзначені | 32 |
| § 39 | Займенники обзначені | 32 |
| § 40 | Займенники сустосункові | 32 |
| § 41 | Займенникові прислівники й злучники | 33 |


## ОГЛЯД ОДМІНКІВ.


| | | |
|---|---|---|
| § 42 | Nominativus | 34 |
| § 43 | Genetivus | 34 |
| § 44 | Dativus | 35 |
| § 45 | Accusativus | 35 |
| § 46 | Ablativus | 36 |


## ДІЄСЛОВА.


| | | |
|---|---|---|
| § 47 | Таблиця відміни дієслів | 38 |
| § 48 | Поділ дієслівних форм | 44 |
| § 49 | Дієслова відкладаючі | 44 |
| § 50 | Дієслова напіводкладаючі | 44 |
| § 51 | Дієслова неповні | 45 |
| § 52 | Дієслова неособові | 45 |


## ОСОБОВІ ФОРМИ.


| | | |
|---|---|---|
| § 53 | Indicativus | 45 |
| § 54 | Coniunctivus | 46 |
| § 55 | Imperativus | 46 |


## ІМЕННІ ФОРМИ ДІЄСЛІВ.


| | | |
|---|---|---|
| § 56 | Infinitivus | 47 |
| § 57 | Accusativus cum infinitivo | 47 |
| § 58 | Nominativus cum infinitivo | 47 |
| § 59 | Participia | 47 |
| § 60 | Ablativus absolutus | 48 |
| § 61 | Форми на urus sum і на ndus sum | 48 |
| § 62 | Супин | 49 |

§ 63 Дієйменники 49
§ 64 Утворення дієслівних форм ind. і conj. 49
§ 65 Утворення дієслівних форм imper. 50
§ 66 Основні форми дієслів 50
§ 67 Неправильні дієслова 51
§ 68 Sum 51
§ 69 Fero 52
§ 70 Volo, nolo, malo 53
§ 71 Eo 54
§ 72 Fio 55
§ 73 Прислівники 55

ПРИЙМЕННИКИ.

§ 74 Прийменники з acc. 57
§ 75 Прийменники з abl. 62
§ 76 Прийменники з acc. і abl 63
§ 77 Прийменники — приростки 63
§ 78 Злучники 64
§ 79 Алфавитний перелік злучників 66
§ 80 Викрики 71

## ДОДАТОК

СИСТЕМАТИЧНИЙ СЛОВНИК НАЙЧАСТІШИХ ЛАТИНСЬКИХ СЛІВ.

Найчастіші іменники першої відміни 74
„ „ другої відміни 76
„ „ третьої відміни 79
„ „ четвертої відміни 86
„ „ пятої відміни 88
Найчастіші прикметники 89
Найчастіші дієслова I—IV відміни 95
Пароніми 124
Гомоніми 126

## § 1. Азбука

Латинська азбука має 24 букві.

| | букви | звуки | | букви | звуки |
|---|---|---|---|---|---|
| A a *A a* | а | а | N n *N n* | ен | н |
| B b *B b* | бе | б | O o *O o* | о | о |
| C c *C c* | це | ц, к | P p *P p* | пе | п |
| D d *D d* | де | д | Q q *Q q* | ку | к |
| E e *E e* | е | е | R r *R r* | ер | р |
| F f *F f* | еф | ф | S s *S s* | ес | с |
| G g *G g* | ге | г | T t *T t* | те | т |
| H h *H h* | га | г | U u *U u* | у | у |
| I i *I i* | і | і | V v *V v* | ве | в |
| K k *K k* | ка | к | X x *X x* | икс | кс |
| L l *L l* | ель | ль | Y y *Y y* | игрек | и |
| M m *M m* | ем | м | Z z *Z z* | дзет | дз |

A, e, i, o, u, y — голосні (vocales)

Решта — суголосні (consonantes)

## § 2. Правила до вимовляння деяких букв.

| | | |
|---|---|---|
| ae вимовляється як | е | |
| au | ав | |
| c | ц | перед голосними e, i, ae, eu, oe |
| | к | перед усякими инчими звуками й на кінці слів |
| ch | х | |
| eu | ев | |
| i | ї | між двома голосними й на початку слів перед голосними: eius, iam. |
| oe | е | |
| ph | ф | |
| rh | р | |
| th | т | |
| u | в | у сполученнях qu, ngu, su перед голосним: aqua, lingua, suavis. |

## § 3. Міра складів.

Склад буває або довгим, або коротким.

Довгим буває склад тоді, коли він має довгий голосний або з природи, або з становища, тобто, коли після його голосного стоїть два або більше суголосних, наприклад: argentum, guberno; суголосний довгий з природи назначується значком довжини (—); голосні двозвуки (au, ae, eu, oe) всі — довгі.

## § 4. Наголос.

Наголошуються в латинській мові тільки другий і третій склади з кінця слова; другий — тільки тоді, коли він довгий, в инчих випадках наголошується третій.

Примітка 1. qu — один звук, через те й réliquus, а не reĭiquus; x і z — два звуки: x = cs, z = ds.

Прим. 2. В словах з наставками que, ne й ve наголошується склад передостанній: pater matérque батько й мати; meministíne? чи ти памятаєш? plus minúsve більше або меньше.

### § 5. **Частки мови** (partes orationis).

Змінливі (declinabiliae):
1. Іменник (nomen substantivum)
2. Прикметник (nomen adiectivum)
3. Числівник (nomen numerale)
4. Займенник (pronomen)
5. Дієслово (verbum)

Незмінливі (indeclinabiliae):
6. Прислівник (adverbium)
7. Прийменник (praepositio)
8. Злучник (coniunctio)
9. Викрик (interiectio)

---

## Іменники.

### § 6. Рід іменників

Рід латинських іменників пізнається з закінчення називного (й часткового) відмінка однини й з значіння слова, а саме: назвища осіб мужеської статі, річок і вітрів суть роду мужеського (genus masculīnum), назвища осіб женської статі й дерев—роду женського (femininum); незмінливі слова всі суть роду середнього (neutrum).

### § 7. Відмінювання йменників.

Іменники відмінюються в числі (numerus singularis—однина і numerus plurālis—множина) і в одмінку (casus): nominatīvus називний, genitīvus частковий, datīvus давальний, accusatīvus винувальний, vocatīvus кликальний, ablatīvus орудний.*)

*) Деякі йменники мають або тільки однину (singularia tantum), або тільки множину (pluralia tantum).

## § 8. ТАБЛИЦЯ ВІДМІНЮВАННЯ ИМЕННІВ (TABULA DECLINATIONIS NOMINUM)

| Число Numerus | Відмінок Casus | Закінчення Flexio | Відміна I (осн. на a) Declinatio I | Відміна II (осн. на o) Declinatio II | Відміна III (осн. на суголосний і на i) Declinatio III | Відміна IV (осн. на u) Declinatio IV | Відміна V (осн. на e) Declinatio V |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Singularis | N. | s m (c. p.) | a (з as) | us (з os) er (з eros) um (з om) | всякі закінчення | us | es |
| | G. | ī is | ae (з ai) | ī (з oi) | is | ūs (з uis) | eī |
| | D. | ī | ae (з ai) | ō (з oi) | ī | ui | eī |
| | Acc. | m | am | um (з om) | em (e вставлене) [im] | um | em |
| | V. | e = N. | = N. | = N. (слова на ius) | = N. | = N. | = N. |
| | Abl. | (d) e | a (з ad) | ō (з od) | e [ī (з id)] | ū (з ud) | ē (з ed) |
| Pluralis | N. | ī ēs a (c. p.) | ae (з ai) | ī (з oi) a (c. p.) | ēs a (c. p.) [ia] | ūs (з ūcs) ua (c. p.) | ēs (з ecs) |
| | G. | rum um | ārum | ōrum [um] | um [ium] | uum | ērum |
| | D. | īs bus | īs (з ais) | īs (з ois) | ibus (i вставлене) | ibus [ubus] | ēbus |
| | Acc. | (m) s = N. (c. p.) | ās (з ams) | ōs (з oms) = N. (c. p.) | = N. [īs] | ūs (з ums) = N. (c. p.) | ēs (ems) |
| | V. | = N. | = N. | = N. | = N. | = N. | = N. |
| | Abl. | = D. | = D. | = D. | = D. | = D. | = D. |

**Так одмінюються:**

| іменники ж. р. на a | іменники м. р. на us і er і с. р. на um | іменники м. р. на r ж. р. на o, s, x с. р. на всякі инчі закінчення | іменники м. р. на us, с. р. на u | іменники ж. р. на es |
|---|---|---|---|---|
| прикметники на | us, a, um<br>er, ra, rum | прикметники на<br>er, ris, re<br>ni.<br>is, e<br>» на s | | |
| найвищий рівень прикметности | | вищий рівень прикметности на ior, ius (g. iōris) | | |
| діеприкмети. на | tus (sus), a, um<br>» ūrus, a, um<br>ndus, a, um | | | |
| числівники | порядкові<br>розділові | | | |
| займенники | присвойні | | | |

## § 9. **Перша відміна** (основи на a).

До першої відміни належать іменники ж. р. на a в nom. sg., на ae в gen. sg., напр., rosa, rosae троянда.

| Singularis: | Pluralis: |
|---|---|
| N. rosa троянда | rosae троянди |
| G. rosae троянди | rosārum троянд |
| D. rosae троянді | rosīs трояндам |
| Acc. rosam троянду | rosās троянди |
| V. rosa трояндо | rosae троянди |
| Abl. rosā трояндою | rosīs трояндами. |

Прим. Давнє закінчення gen. sg. as збереглось у виразах pater familias батько родини й mater familias мати родини.

Друга архаїчна форма цього відмінка на ai попадається в поетів: aulai = aulae палацу.

## § 10. **Друга відміна** (основи на o)

До другої відміни належать іменники м. р. на us і er і с. р. на um у nom. sg., на i в gen. sg. напр. dominus, і пан, puer, і хлопець, magister, -tri вчитель, vinum, і вино.

Singularis:

| | |
|---|---|
| N, domin*us* пан | vin*um* вино |
| G. domin*ī* пана | vin*ī* вина |
| D. domin*ō* панові | vin*ō* вину |
| Acc. domin*um* пана | vin*um* вино |
| V. domin*e* пане | vin*um* вино |
| Abl. domin*ō* паном | vin*ō* вином |

Pluralis:

| | |
|---|---|
| N. domin*ī* пани | vin*a* вина |
| G. domin*ōrum* панів | vin*ōrum* вин |
| D. domin*īs* панам | vin*īs* винам |
| Acc. domin*ōs* панів | vin*a* вина |
| V. domin*ī* панове | vin*a* вина |
| Abl. domin*īs* панами | vin*īs* винами |

Singularis:

| | |
|---|---|
| N. pu*er* хлопець | magist*er* учитель |
| G. puer*ī* хлопця | magistr*ī* учителя |
| D. puer*ō* хлопцеві | magistr*ō* учителеві |
| Acc. puer*um* хлопця | magistr*um* учителя |
| V. pu*er* хлопче | magist*er* учителю |
| Abl. puer*ō* хлопцем | magistr*ō* учителем |

Pluralis:

| | |
|---|---|
| N. puer*ī* хлопці | magistr*ī* вчителі |
| G. puer*ōrum* хлопців | magistr*ōrum* учителів |
| D. puer*īs* хлопцям | magistr*īs* учителям |
| Acc. puer*ōs* хлопців | magistr*ōs* учителів |
| V. puer*ī* хлопці | magistr*ī* вчителі |
| Abl. puer*īs* хлопцями | magistr*īs* учителями |

Прим. 1: Деякі йменники на er (puer pueri), одміню-ючись, зберегають e, инчі (magister, magistri) теряють.

Прим. 2: Власні ймення осіб на ius мають voc. sg. на (замісць ie): Vergilius—Vergili, Gaius—Gai, Pompeius—Pompei (але nuntius—nuntie).

Таксамо — filius син і meus мій: mi fili мій сину! — Иноді замісць voc. вживається nom.; напр. mi Deus!

Прим. 3: Gen. pl. на um мають:

a) слово faber у виразі praefectus fabrum (голова робітників) і socius у виразі praefectus socium (голова спільників)

b) слова deus бог, liberi діти, vir муж

c) слова, що означують гроші й міру (особливо в сполученні з числівниками): nummus монета, sestertius, denarius, talentus, modius тощо.

## § 11. Третя відміна.

До третьої відміни належать іменники м. р. на r, ж. р. на o, s, x і c. р. на всякі инчі закінчення в nom. sg.

і на is у gen. sg., напр. orator, oratōris промовець; legio, legiōnis легіон; virtus, virtūtis чеснота; lex, legis закон; nomen, nominis імення.

NB. — Іменники на s з gen. на ris суть роду середнього, напр genus, generis рід.

| Singularis: | Pluralis: |
|---|---|
| N. orator промовець | oratōres промовці |
| G. oratōris промовця | oratōrum промовців |
| D. oratōri промовцеві | oratoribus промовцям |
| Acc. oratōrem промовця | oratōres промовці |
| V. orator промовче | oratōres промовці |
| Abl. oratōre промовцем | oratoribus промовцями |

| Singularis: | Pluralis: |
|---|---|
| N. legio легіон | N. legiōnēs легіони |
| G. legiōnis легіону | G. legiōnum легіонів |
| D. legiōni легіонові | D. legionibus легіонам |
| Acc. legiōnem легіон | Acc. legiōnēs легіони |
| V. legio легіоне | V. legiōnēs легіони |
| Abl. legiōne легіоном | Abl. legiōnibus легіонами |

Singularis:

| | |
|---|---|
| N. virtus чеснота | lex закон |
| G. virtūtis чесноти | legis закону |
| D. virtūti чесноті | legi законові |
| Acc. virtutem чесноту | legem закон |
| V. virtus чесното | lex законе |
| Abl. virtute чеснотою | lege законом |

Pluralis:

| | |
|---|---|
| N. virtūtēs чесноти | legēs закони |
| G. virtūtum чеснот | legum законів |
| D. virtutibus чеснотам | legibus законам |
| Acc. virtutēs чесноти | legēs закони |
| V. virtutēs чесноти | legēs закони |
| Abl. virtutibus чеснотами | legibus законами |

| Singularis: | |
|---|---|
| N. nome*n* іменя | genu*s* рід |
| G. nomin*is* іменя | gener*is* роду |
| D. nomin*i* іменю | gener*i* родові |
| Acc. nome*n* іменя | genu*s* рід |
| V. nome*n* іменя | genu*s* рід |
| Abl. nomin*e* іменем | gener*e* родом |
| Pluralis: | |
| N. nomin*a* імена | gener*a* роди |
| G. nomin*um* імен | gener*um* родів |
| D. nomin*ibus* іменам | gener*ibus* родам |
| Acc. nomin*a* імена | gener*a* роди |
| V. nomin*a* імена | gener*a* роди |
| Abl. nomin*ibus* іменами | gener*ibus* родами |

## § 12. Особливости в утворенні деяких одмінків.

Третя відміна буває суголосною, голосною й мішаною. В суголосній одміні abl. sg. закінчується на e, gen. pl. на um, nom. acc. voc. pl. слів середнього роду на a; в голосній одміні ці відмінки закінчуються на i, ium, ia; в мішаній на e, ium, a.

До голосної відміни належать іменники середнього роду на e, al, ar (mare море, animal животина, exemplar примірник) і прикметники третьої відміни.

До мішаної відміни належать іменники на s з попереднім суголосним і рівноскладні*) на es і is (urbs місто, nubes хмара, ovis вівця).

## § 13. Четверта відміна (основи на u).

До четвертої відміни належать іменники м. (зрідка ж.) р. на *us* і с. (декілька) на *u* в nom. sg., на *us* в gen. sg.; напр.: fructus, fructus овоць; cornu, cornus ріг.

*) Рівноскладними звуться слова, що мають у gen. sg. таке саме число складів, як і в nom. sg. nubes — nub - ovis — ovis.

Singularis:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| N. | fruct*us* | овощ | corn*u* | pir |
| G. | fruct*ūs* | овощу | corn*ūs* | pora |
| D. | fruct*ui* | овощові | corn*ui* | рогові |
| Acc. | fruct*um* | овощ | corn*u* | pir |
| V. | fruct*us* | овощу | corn*u* | ро́же |
| Abl. | fruct*ū* | овощом | corn*ū* | рогом |

Pluralis:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| N. | fruct*ūs* | овощі | corn*ua* | роги |
| G. | fructu*um* | овощів | cornu*um* | рогів |
| D. | fruct*ibus* | овощам | corn*ibus* | рогам |
| Acc. | fruct*ūs* | овощі | cornu*a* | роги |
| V. | fruct*ūs* | овощі | cornu*a* | роги |
| Abl. | fruct*ibus* | овощами | corn*ibus* | рогами |

## § 14. **Пята відміна** (основи на e).

До пятої відміни належать іменники ж. р. на es в nom. sg., на ei в gen. sg.; напр. dies, diei день; res, rei річ.

Singularis:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| N. | di*es* | день | r*es* | річ |
| G. | di*ei* | дня | r*ei* | речі |
| D. | di*ei* | дневі | r*ei* | речі |
| Acc. | di*em* | день | r*em* | річ |
| V. | di*es* | дню | r*es* | річ |
| Abl. | di*e* | днем | r*e* | річчю |

Pluralis:

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| N. | di*es* | дні | r*es* | речі |
| G. | di*erum* | днів | r*erum* | речів |
| D. | di*ebus* | дням | r*ebus* | речам |
| Acc. | di*es* | дні | r*es* | речі |
| V. | di*es* | дні | r*es* | речі |
| Abl. | di*ebus* | днями | r*ebus* | речами |

Основний голосний пятої відміни є короткий, коли перед ним стоїть суголосний, і довгий, коли голосний; fides вірність, gen. fidei, dies день, gen. diēi.

## Прикметники.

### § 15. Пять громад прикметників.

Латинська мова має пять громад прикметників: до першої громади належать прикметники першої й другої відміни на *us, a, um;* напр. altus, alta, altum високий; до другої — прикметники першої й другої відміни на *er, ra, rum;* напр. miser, misera, miserum мізерний, нужденний; pulcher, pulchra, pulchrum гарний (e випадає); до третьої прикметники третьої відміни на *er, ris, re;* напр. acer, acris, acre гострий; до четвертої — прикметники третьої відміни на *is* (м. і ж.), *e* (с. р.); напр. brevis, breve короткий і до пятої — прикметники теж третьої відміни на *s (x)* для всіх трьох родів; напр. sapiens, sapientis розумний; felix, felicis щасливий.

### 16. Прикметники першої й другої відміни на us, a, um.

Singularis:

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | alt*us* | alt*a* | alt*um* |
| G. | alt*i* | alt*ae* | alt*i* |
| D. | alt*o* | alt*ae* | alt*o* |
| Acc. | alt*um* | alt*am* | alt*um* |
| V. | alt*e* | alt*a* | alt*um* |
| Abl. | alt*o* | alt*a* | alt*o* |

Pluralis:

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | alt*i* | alt*ae* | alt*a* |
| G. | alt*ōrum* | alt*ārum* | alt*ōrum* |
| D. | alt*is* | alt*is* | alt*is* |
| Acc. | alt*os* | alt*as* | alt*a* |
| V. | alt*i* | alt*ae* | alt*a* |
| Abl. | alt*is* | alt*is* | alt*is* |

## § 17. Прикметники першої й другої відміни на er, era, erum.

Singularis:

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | mis*er* | misera | miser*um* |
| G. | miser*i* | miser*ae* | miser*i* |
| D. | miser*o* | miser*ae* | miser*o* |
| Acc | miser*um* | miser*am* | miser*um* |
| V. | mis*er* | misera | miser*um* |
| Abl. | miser*o* | misera | miser*o* |

Pluralis

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | miser*i* | miser*ae* | misera |
| G. | miser*ōrum* | miser*ārum* | miser*ōrum* |
| D. | miser*is* | miser*is* | miser*is* |
| Acc. | miser*os* | miser*as* | misera |
| V. | miser*i* | miser*ae* | misera |
| Abl. | miser*is* | miser*is* | miser*is* |

## 18. Прикметники першої й другої відміни на er, ra, rum.

Singularis

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | pulch*er* | pulchra | pulchr*um* |
| G. | pulchr*i* | pulchr*ae* | pulchr*i* |
| D. | pulchr*o* | pulchr*ae* | pulchr*o* |
| Acc. | pulchr*um* | pulchr*am* | pulchr*um* |
| V. | pulch*er* | pulchra | pulchr*um* |
| Abl. | pulchr*o* | pulchr*a* | pulchr*o* |

Pluralis

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | pulchr*i* | pulchr*ae* | pulchr*a* |
| G. | pulchr*ōrum* | pulchr*ārum* | pulchr*ōrum* |
| D. | pulchr*is* | pulchr*is* | pulchr*is* |
| Acc. | pulchr*os* | pulchr*as* | pulchr*a* |
| V | pulchr*i* | pulchr*ae* | pulchr*a* |
| Abl. | pulchr*is* | pulchr*is* | pulchr*is* |

## 19. Прикметники третьої відміни на er, ris, re.

Singularis

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | ac*er* | acr*is* | acr*e* |
| G. | acr*is* | acr*is* | acr*is* |
| D. | acr*i* | acr*i* | acr*i* |
| Acc | acr*em* | acr*em* | acr*e* |
| V. | ac*er* | acr*is* | acr*e* |
| Abl. | acr*i* | acr*i* | acr*i* |

Pluralis

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | acr*es* | acr*es* | acr*ia* |
| G. | acr*ium* | acr*ium* | acr*ium* |
| D. | acr*ibus* | acr*ibus* | acr*ibus* |
| Acc. | acr*es* | acr*es* | acr*ia* |
| V. | acr*es* | acr*es* | acr*ia* |
| Abl. | acr*ibus* | acr*ibus* | acr*ibus* |

## § 20. Прикметники третьої відміни на is, e.

Singularis

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | brev*is* | brev*is* | brev*e* |
| G. | brev*is* | brev*is* | brev*is* |
| D. | brev*i* | brev*i* | brev*i* |
| Acc. | brev*em* | brev*em* | brev*e* |
| V. | brev*is* | brev*is* | brev*e* |
| Abl. | brev*i* | brev*i* | brev*i* |

Pluralis

| | | | |
|---|---|---|---|
| N. | brev*es* | brev*es* | brev*ia* |
| G. | brev*ium* | brev*ium* | brev*ium* |
| D. | brev*ibus* | brev*ibus* | brev*ibus* |
| Acc. | brev*es* | brev*es* | brev*ia* |
| V. | brev*es* | brev*es* | brev*ia* |
| Abl. | brev*ibus* | brev*ibus* | brev*ibus* |

## § 21. Прикметники третьої відміни на s (x).

Singularis

| | | |
|---|---|---|
| N. | sapien*s* | feli*x* |
| G. | sapient*is* | felīc*is* |
| D. | sapient*i* | felīc*i* |
| Acc. | sapient*em* | felīc*em* |
| V. | sapien*s* | feli*x* |
| Abl. | sapient*i* | felīc*i* |

Pluralis

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| N. | sapient*es* | sapient*ia* | felīc*es* | felic*ia* |
| G. | sapient*ium* | | felic*ium* | |
| D. | sapient*ibus* | | felic*ibus* | |
| Acc. | sapient*es* | sapient*ia* | felīc*es* | felic*ia* |
| V. | sapient*es* | sapient*ia* | felīc*es* | felic*ia* |
| Abl. | sapient*ibus* | | felic*ibus* | |

## § 22. Рівні прикметників.

Вищий рівень прикметників кінчається на -ior (м. і ж. р.), -ius (с. р.).

Найвищий на -issimus, a, um.

Ці закінчення приточуються до основи, яку дістаємо, відкинувши закінчення gen. sg. рівня звичайного, напр.: altus (осн. alt-), brevis (осн. brev-), felix (осн. felīc-);

| | | | |
|---|---|---|---|
| вищий рівень: | altior, | -ius, | gen. altiōris, |
| | brevior, | -ius, | gen. breviōris, |
| | sapientior, | -ius, | gen. sapientiōris; |
| найвищий | altissimus, | -a, | -um, |
| | brevissimus, | -a, | -um, |
| | sapientissimus, | -a, | -um. |

## §. 23. Найвищий рівень прикметників на er.

Прикметники на -er мають найвищий рівень на -errimus, напр. miser — miserrimus, pulcher — pulcherrimus, acer — acerrimus, pauper — pauperrimus; вищий рівень вони виводять поправно: miserior, pulchrior, acrior, pauperior.

## §. 24. Найвищий рівень прикметників на ilis.

Прикметники на ilis: facilis легкий, difficilis не легкий, similis подібний, dissimilis не подібний, gracilis стрункий і humilis низький мають найвищий рівень на illimus: facillimus і т. д.

## § 25. Непоправні рівні прикметників.

Прикметники bonus, malus, magnus, parvus, multus, vetus, propinquus, frugi й nequam виводять рівні прикметности неправильно:

bonus гарний, melior кращий, optimus;
malus поганий, peior гірший, pessimus;
magnus великий, maior більший, maximus;
parvus малий, minor менший, minimus;
multus многий, plus (pluris) більший, plurimus;
vetus старий, vetustior старіший, veterrimus;
propinquus близький, propior ближчий, proximus
frugi путній, frugalior путніший, frugalissimus;
nequam нікчемний, nequior нікчемніший, nequissimus.

## § 26. Прикметники неповні.

Прикметники potior, deterior, prior, posterior citerior, ulterior, exterior, interior, superior і inferior звичайного рівня не мають:

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| зв. р. | — | в. р. potior | кращий | н. р. potissimus; | |
| | — | deterior | гірший | deterrimus; | |
| | — | prior | перший (з двох) | primus перший (з усіх); | |
| | (posterus) | posterior | пізніший | postrēmus останній, postumus посмертний; | |
| | — | citerior | сьогобічний | | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| — | ulterior | тогобочний | ultimus найдальший; |
| (exterus) | exterior | околишній | extrēmus найдальший; |
| — | interior | внутрішній | intimus найглибший; |
| (superus) | superior | верхній | suprēmus останній, передній, summus найвищий; |
| (inferus) | inferior | нижчий | infimus iimus найнижчий. |

§ 27. Прикетники posterus, exterus, superus, inferus попадаються тільки в таких-от виразах і формах:

a) postero die на другий день; posteri, -ōrum нащадки;
b) exteri, -ōrum чужинці;
c) mare superum Гадріатичне (власне, верхне) море; superi, -ōrum всевишні, боги;
d) mare inferum Тосканське (власне, спідне) море; inferi, -ōrum спідні, підземні, пекло.

# Числівники.

## § 28. Поділ числівників.

Числівники поділяються на:

1. Adiectiva numeralia (числівники-прикметники): a) cardinalia (головні) на питання скільки? b) ordinalia (порядкові) на пит. котрий? c) distributiva (розділові) на пит. по скільки?

2. Adverbia numeralia (числівники-прислівники) на пит. скільки раз?

| Cardinalia | Ordinalia | Distributiva | Adverbia |
|---|---|---|---|
| I unus, a, um | primus, a, um | singuli, ae, a | semel |
| II duo, ae, o | secundus | bini | bis |
| III tres, tria | tertius | terni | ter |
| IV quattuor | quartus | quaterni | quater |
| V quinque | quintus | quini | quinquies |
| VI sex | sextus | seni | sexies |
| VII septem | septimus | septēni | septies |
| VIII octo | octavus | octōni | octies |
| IX novem | nonus | novēni | novies |
| X decem | decimus | dēni | decies |
| XI úndecim | undecimus | undēni | undecies |
| XII duódecim | duodecimus | duodēni | duocecies |
| XIII trédecim | tertius decimus | terni deni | ter decies |
| XIV quattuordecim | quartus decimus | quaterni deni | quater decies |
| XV quindecim | quintus decimus | quini deni | quinquies decies |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| XVI | sedecim | sextus decimus | seni deni | sexies decies |
| XVII | septendecim | septimus decimus | septeni. deni | septies decies |
| XVIII | duodeviginti | duodevicesimus | duodevicēni | duodevicies |
| XIX | undeviginti | undevicesimus | undevicēni | undevicies |
| XX | viginti | vicesimus | vicēni | vicies |
| XXX | triginta | tricesimus | tricēni | tricies |
| XL | quadraginta | quadragesimus | quadragēni | quadragies |
| L | quinquaginta | quinquagesimus | quinquagēni | quinquagies |
| LX | sexaginta | sexagesimus | sexagēni | sexagies |
| LXX | septuaginta | septuagesimus | septagēni | septagies |
| LXXX | octoginta | octogesimus | octogēni | octogies |
| XC | nonaginta | nonagesimus | nonagēni | nonagies |
| C | centum | centesimus | centēni | centies |
| CC | ducenti, ae, a | ducentesimus | ducentēni | ducenties |
| CCC | trecenti, ae, a | trecentesimus | trecentēni | trecenties |
| CD | quadringenti | quadringentesimus | quadringentēni | quadringenties |
| D | quingenti | quingentesimus | quingentēni | quingenties |
| DC | sescenti | sescentesimus | sescentēni | sescenties |
| DCC | septingenti | septingentesimus | septingentēni | septingenties |
| DCCC | octingenti | octingentesimus | octingentēni | octingenties |
| CM | nongenti | nongentesimus | nongentēni | nongenties |
| M | mille | millesimus | singula milia | millies |

Прим. 1.: Anno Dei MCMXVIII (millesimo nongentesimo duodevicesimo) Року Божого 1918 (тисяча девятьсот вісімнадцятого).

Прим. 2.: Una castra один табор, bina castra два табори, trina castra три табори, quina castra пять таборів (а не по два, по три, по чотирі, по пять).

### § 29. Відміна числівників.

1. З числівників головних одмінюються тільки unus, (див. § 35) duo, tres (за третьою відміною) всі сотні, крім centum і слово milia тисячі (за третьою відміною).

N. V. duo, duae, duo;
G. duōrum, duārum, duōrum;
D. Abl. duōbus, duābus, duōbus;
Acc. duos, duas, duo.

Таксамо відмінюється й ambō, ae, o обидва.

2. Ordinalia й distributīva відмінюються поправно — за другою й третьою відміною, тільки distributīva крім singuli мають у gen. plur. замість -ōrum -um: binum, binārum, binum.

## Займенники.

### § 30. Поділ займенників.

Займенники поділяються на:

1. особові (personalia) ego я, tu ти, nos ми, vos ви;

2. вертальне (reflexīvum) sui себе;

3. присвойні (possessīva) meus, mea, meum мій; tuus, tua, tuum твій; noster, nostra, nostrum наш; vester, vestra, vestrum ваш; suus, sua, suum свій;

4. показувальні (demonstratīva) hic, haec, hoc цей, оцей (мій); iste, ista, istud цей-ось (твій); ille, illa, illud той-он (його); is, ea, id той, він; idem eadem idem той самий;

5. питальні (interrogatīva) quis хто? quid що? qui, quae, quod який? uter, utra, utrum який? котрий (з двох)?

6. стосункові (relatīva) qui, quae, quod котрий, який, що; quisquis, quidquid, (quicquid) хтоб не, щоб не; quicunque, quaecunque, quodcunque який би не;

7. необзначені (indefīnīta),

a) з трьома опрічніми формами в ролі прикметника:

іменник áliquis, áliquid, хто-небудь, будлі хто (що);
прикметник áliqui, áliqua, áliquod який небудь;
іменник quisquam, quidquam (quicquam) будлі хто (що), після заперечення ніхто;
прикметник ullus, ulla, ullum будлі який, після заперечення ніодин;

b) з двома опрічніми формами в ролі прикметника:

іменник quispiam, quidpiam = áliquis;
прикметник quispiam, quaepiam, quodpiam = áliqui;
іменник quisque, quidque кожний,
прикметник quisque, quaeque, quodque;

c) з одною опрічньою формою в ролі прикметника

іменник quivis, quaevis, quidvis хоч хто то;
прикметник quivis, quaevis, quodvis хоч який то;
іменник quílibet, quaélibet, quídlibet = quivis;
прикметник quílibet, quaélibet, quodlibet = quivis;

іменник quidam, quaedam, quiddam
хтось, дéхто;
прикметник quidam, quaedam, quoddam
якийсь, дéякий;
nemo ніхто;
nihil ніщо;

8. обзначені (definīta).

ipse, ipsa, ipsum сам, сáмий;
solus, sola solum сам, самíй (без нікого, без нічого);
totus, tota, totum всенький, увесь, цілий;
nullus, nulla, nullum ніякий;
álius, ália, áliud инчий;
álter áltera álterum один (з двох), другий (з двох);
neuter, neutra, neutrum ні той ні той;
utérque, útraque, utrúmque і той і той;

9. сустосункові (correlatīva):

qualis, quale — talis, tale який—такий;
quantus, -a, -um — tantus, -a, -um такий (завбільшки) який (завбільшки);
quot — tot скільки — стільки.

## § 31. Займенники особові.

| | Singularis: | | Pluralis: | |
|---|---|---|---|---|
| N. | ego | tu | nos | vos |
| G. | mei | tui | nostri / nostrum | vestri / vestrum |
| D. | mihi | tibi | nobis | vobis |
| Acc. | me | te | nos | vos |
| Abl. | me | te | nobis | vobis |

Прим: Gen. pl. займенників особових має дві форми: nostri й nostrum, vestri й vestrum; перша перекладається звичайно, друга з приіменником з: nostrum з нас, vestrum з вас.

## §. 32. Займенник вертальний.

| | | | |
|---|---|---|---|
| G. | sui | себе | (його, її, їхній) |
| D. | sibi | собі | (йому, їй, їм) |
| Acc. | se | себе | (його, її, їх; що він, що вони) |
| Abl. | se | собою | (ним, нею, ними) |

Прим. Займенником особовим (як наведено в дужках) займенник вертальний перекладається тільки в реченнях з coniunctivus або з infinitivus, тай то тільки тоді, коли він (займенник вертальний) стосується до підмету правуючого речення; те саме треба памятати й про займ. присвійний suus a um.

NB. — Egómet, tute, sese суть тільки сильніші форми замість звичайних: Proximus sum egómet mihi сам собі я найближчий.

## §. 33. Займенники присвойні

відміняються за першою й другою відміною.

## § 34. Займенники показувальні hic, haec, hoc.

| | Singulāris: | Plurālis: |
|---|---|---|
| N. | hic, haęc, hoc | hi, hae, haęc |
| G. | húius | horum, harum, horum |
| D. | húic | his |
| Acc. | hunc, hanc, hoc | hos, has, hacc |
| Abl. | hoc, hac, hoc | his |

## § 35. Займенники iste й ille

відміняються за першою й другою відміною з вилучкою gen. і dat. sg.:

G. istíus, illíus для всіх родів.
D. isti, illi

## § 36. Is, idem.

Singulāris:

| | | |
|---|---|---|
| N. | is, ea, id | dem, éadem, idem |
| | éius | eiúsdem |
| D. | ei | eídem |
| Acc. | eum, eam id, | eúndem, eándem, idem |
| Abl. | eo, ea, eo | eódem, eádem, eódem |

Pluralis:

| | | |
|---|---|---|
| N. | ii (ei), eae, ea | eídem (iídem), eaédem, éadem |
| G. | eorum, eārum, eorum | eorúndem, earúndem, eorúndem |
| D. Abl. | iis (eis) | eisdem (iisdem) |
| Acc. | eos, eas, ea | eósdem, eásdem, éadem |

## § 37. Займенники питальні й стосункові.

| | Singulāris: | Plurālis: |
|---|---|---|
| N. | qui, quae, quod | qui, quae, quae |
| G. | cúius | quorum, quārum, quōrum |
| D. | cúi | quibus (quis) |
| Acc. | quem, quam, quod | quos, quas, quae |
| Abl. | quo, qua, quo | quibus (quis) |

Quis? quid? мають тільки однину.

Uter? utra? utrum? одмінюється за першою й другою відміною, крім gen. і dat. sg. (див. § 35).

Займенник quisquis уживається тільки в nom. sing. в значінні хтоб не; як прикметник (який би не) quisquis уживається з словом modo (способом) у виразі quoquo modo res se habet як би там не було.

Займенник quicunque відмінює тільки qui: cuiuscunque, cuicunque й т. д.

### § 38. Займенники необзначені

відміпюються таксамо як qui, до котрого всякі часточки додаються або попереду або позаду: alicúius, cuiúsque тóщо.

Nemo відмінюється так: nullíus, nemini (nulli), neminem, nullo.

### § 39. Займенники обзначені

відмінюються за першою й другою відміною з вилучкою gen. й dat. sg. (див. § 35).

### § 40. Займенники сустосункові

qualis—talis відміпюються за третьою відміною (як прикметники) a quantus—tantus за першою й другою; quot—tot зовсім не відміпюються.

§ 41 **Прислівники,** що уявляють в собе деякі відмінки займенників hic, iste, ille, is і qui:

| Показувальні | Питальні й стосункові | Необзначені | Обзначені |
|---|---|---|---|
| ibi там (ibidem)<br>hic, istic, illic | ubi de | alícubi<br>usquam } де-небудь | álibi в иншому місці<br>ubíque скрізь<br>nusquam нігде |
| eo туди (eodem)<br>hūc, istuc, illuc | quō куди<br>(quoúsque доки) | áliquō куди-небудь | alio в инче місце |
| inde відтіля<br>hinc, istinc, illinc | unde відкіля | alicunde відкіля-небудь | aliunde<br>undique звідусіль |
| ea тудою (eādem)<br>hac, istac, illac<br>(via або parte) | qua кудою, де | aliquā кудою-небудь | |
| tum, tunc тоді<br>nunc нині, тепер | quando коли?<br>cum (стосунк) коли | aliquando<br>unquam } коли-небудь | alias иншим разом<br>nunquam нікóли<br>nonnúnquam ѝнколи |
| tamdiu так довго<br>totiens стільки раз | quamdiū як довго<br>quotiens скільки р. | aliquamdiu деякий час<br>aliquotiēns кілька раз | |
| tam в такій мірі<br>ita так (item)<br>sic так<br>eo, tanto тим; то | quam в якій мірі<br>ut (uti) як<br>quomodo? як?<br>quō, quanto чим; що | aliquantō дещо | aliter иначе |

## Огляд одмінків.

Відмінками латинська мова не завше відповідає українській.

### § 42. Nominativus.

Nom. по українському перекладається орудним, коли буває в реченні присудком і назначує тимчасову ознаку підмету. Присудком nom. буває поспіль дієслів sum я є, fio роблюсь, evado виходжу, exsisto встаю, appareo зявляюсь, maneo зостаюсь, morior помираю, nascor родюсь, videor здаюсь (показуюсь), habeor, putor, existimor уважаюсь, iudicor визнаюсь; nominor, vocor, appellor, dicor називаюсь; creor, eligor, deligor обираюсь; dicor, declaror призначаюсь; renuntior виголошуюсь тощо.

### § 43. Genetivus.

Gen. перекладається:

1. частковим;

2. з прийменниками, напр. amor patriae любов до отчизни;

3. на питання що до чого? коли поспіль прикметників і дієприкметників на ns їх обмежовує (gen. limitationis), напр. iuris legumque perītus досвідчений що до права й законів, patiens labōris трудящий;

4. частковим з прийменником з, коли залежить від вищого або найвищого рівня, від порядкових числових або від займенників і назначує собою ціле (gen. totīus), з котрого береться яка небудь частка; напр. optimus omnium, найкращий з усіх, maior fratrum старший з братів, primus omnium перший з усіх, quis (nemo) nostrum? хто (ніхто) з нас?

5. всяко, коли залежить від

a) verba iudicialia: accūso, arguo, insimulo, reum facio обвинувачую; convinco, coarguo виказую; damno, condemno засужую; absolvo, libero визволяю тóщо й назначує собою провину (gen. criminis);

b) v. memoriae: memini я памятаю, obliviscor я забуваю (gen. memoriae);

c) v. taedendi (дієслова, що назначують погане почування) me piget мені досадно, me pudet мені соромно, me paenitet я каюсь, me taedet мені обридло, me miseret мені шкóда alicuius rei чогось;

d) interest і refert важно.

6. на питання де, коли зазначує місце дійства (місто або острів) напр. Rōmae в Римі, Deli на Делосі.

## § 44. Dativus.

Dat. перекладається:

1. згідно з тямою, коли залежить від дієслів, аложених прийменниками (dat. praepositīvus) напр. praesum exercitui я є поперед війська;

2. називним, коли залежить від форм на -ndus (зрідка на -tus або sus) sum і назначує собою особу, яка повинна щось (з)робити (dat. auctoris) напр. Bona exempla nobis imitanda sunt ми повинні переймати гарні приклади і;

3. на пит. за для чого? нáщо? коли назначує ціль дійства (dat. finalis) напр. Hoc tibi salūti est, це тобі на добро є.

## § 45. Accusativus.

Acc. перекладається:

1. орудним (і на пит. за кого?), коли він разом з дієсловами, що назначують робити, важати, звати, обирати тóщо (див. § 42) буває в рéченні присудком (acc. praedicatīvus);

2. називни́м у ре́ченні accusatīvus cum infinitīvo і в о́кликах з викриками o, heu і без їх; напр. scio me nihil scire я знаю, що я нічого не знаю; Facta, non dicta vos sequi volo я хочу, щоб ви йшли за ділами, а не за словами; O me miserum! ох я нещасний!

3. на пит. що до чого? коли назначує те, чим яка-небудь прикмета обмежовується (acc. limitationis) напр. os humerosque deo similis видом і плечима подібний до бога; miles pedem vulnerātus вояка поранений у ногу.

NB. Acc. līmit. залежить звичайно від прикм. і дєприкметників на -tum (-sus).

4. на пит. куди (з прийм. в, до, на) коли назначує країну, місто або острів (acc. loci) напр. Italiam, до Італії Romam до Риму, Delum на Делос;

5. всяко, коли залежить від прийменника (acc. appraepositīvus див § 74).

## § 46. Ablativus.

Ablativus перекладається:

1. на пит. як? коли назначує спосіб дійства (abl. modi) напр. magna voluptate lego з великого втіхою читаю;

2. з прийм. з (а врешті на пит. який?) коли (посиль іменника) назначує його прикмету (abl. qualitātis) напр. civis pleno iure повноправний (з повним правом) громадянин;

3. на пит. відкіля? коли залежить від дієслів arceo, cedo, moveo, pello, solvo й складених з прйм. a, de й ex і назначує те, від чого що небудь відділяється (abl. separatiōnis) напр. moveo loco рушаго з місця;

4. частковим з прийменником від, коли залежить від вищого рівня прикметности (abl. comparatiōnis) напр. libertāte nihil esse potest dulcius—ніщо не може бути солодчим від волі;

5. всяко, в реченні abl. absolūtus (див. § 60).

6. на пит. де й відкіля (вважаючи на тяму), коли назначує місце дійства (abl. loci) напр. hoc loco, на цьому місці, loco idoneo в вигідному місці, tota urbe в цілому місті, tota Italia в усій Італії, Carthagine в Картагені, Athenis в. Атенах;

7. назначуючи час дійства (abl. temporis) перекладається на пит. коли й протягом якого часу (поспіль скількових числівників) напр. eo tempore під той час; anno Dei року Божого; postero die на другий день; Bello Punico secundo під час другої Пунійської війни; decem annis протягом десяти літ;

8. всяко, коли залежить від прийменника (abl. apprae-positīvus див. § 75).

# § 47. Таблиця відмінювання дієслів

## Indicativus

Activum.

**Tempora actionis imperfectae**

**Praesens**

orno, ornas, ornat, ornámus, ornátis, órnant
terreo, terres, terret, terrémus, terrétis, terrent
tego, tegis, tegit, tégimus, tégitis, tegunt
ounio, punis, punit, punímus, punitis, puniunt

що я . . . вони роблять?

**Praeteritum**

orna
terré
tegé
puniť

-bam, -bas, -bat, -bámus, -bátis, -bant

що я вони робили?

**Futurum**

orna
terré
teg
puni

-bo, -bis, -bit, -bimus, -bitis, -bunt

-am, -es, -et, -émus, -étis, -ent

що я . . . вони робитимуть?

**Tempora actionis perfectae**

**Praesens**

ornav
térru
tex
punív

-i, -ísti, -it, -imus, -ístis, -érunt

що я . . вони зробили?

**Praeteritum**

ornav
terrú
tex
punív

-eram, -eras, -erat, -erámus, -erátis, -erant

що я . . вони зробили були?

**Futurum**

ornav
terrú
tex
punív

-ero, -eris, -erit, -érimus, -éritis, -erint

що я . вони будуть робити?
зроблять?

# Tabula coniugationis verborum.

## Indicativus

### Passivum.

ornor, ornáris, ornátur, ornámur, ornámini, ornántur
terreor, terréris, terrétur, terrémur, terrémini, terréntur
tegor, tégeris, tégitur, tégimur, tegímini, tegúntur
punior, puníris, punítur, punímur, punímini, puniúntur

що зо мною . . . з ними роблять?

---

ornā
terrē
tegē
punie } -bar, -báris, -bátur, -bámur, -bámini, -bántur

що зо мною . з ними робили?

---

ornā
terrē } -bor, -beris, -bitur, -bimur, -bímini, -búntur

teg
puni } -ar, -éris, -étur, -émur, -émini, -éntur

що зо мною . з ними робитимуть?

---

ornátus
térritus
tectus
punítus } -sum, -es, -est, -sumus, -estis, -sunt

що зо мною . . . з ними зробили?

---

ornátus
térritus
tectus
punítus } -eram, -eras, -erat, -erámus, -erátis, -erant

що зо мною . . з ними зробили були?

---

ornátus
territus
tectus
punítus } -ero, -eris, -erit, -erimus, -eritis, -erunt

що зо мною . . з ними будуть робити?
зробляти?

## Coniunctivus

**Tempora actionis imperfectae**

**Praesens**

| | | |
|---|---|---|
| ornem | -es, -et, -ēmus, -ētis, -ent | |
| terre<br>teg<br>puni | -am, -as, -at, -āmus, ātis, -ant | |

що я . . . вони 1. робили б 2. роблять 3. робитимуть

**Praeteritum**

| | |
|---|---|
| ornā<br>terrē<br>tēge<br>punī | -rem, -res, -ret, -rēmus, -rētis, -rent |

що я . . вони 1. робили б 2. робили 3. робитимуть

**Tempora actionis perfectae**

**Praesens**

| | |
|---|---|
| ornāv<br>terrū<br>tex<br>punīv | -erim, -eris, -erit, -érimus, -éritis, -erint |

що я . . . вони 1. зробили б 2. зробили 3. зроблять

**Praeteritum**

| | |
|---|---|
| ornāv<br>terru<br>tex<br>punīv | -issem, -isses, -isset, -issēmus, -issētis -issent |

що я... вони 1. зробили б були 2. були зробили 3. зроблять

## Imperativus

**Praesens**

| | |
|---|---|
| orna, ornāte<br>terre, terrēte<br>tege, tégite<br>puni, punīte | що ти роби! що ви робіть! |

**Futurum**

| | | | |
|---|---|---|---|
| ornāto (2. й 3. oc.) | ornatōte, | ornanto | що ти, він, |
| terrēto ( ) | terretōte, | terrento | ви, вони по- |
| tégito ( ) | tegitōte, | tegunto | винні (з)роби- |
| punīto ( ) | punitōte, | puniunto | ти? |

# Coniunctivus

orner -eris, -ĕtur, -ĕmur, -émini, -éntur

terre
teg
puni
} -ar, amur, -ámini, -ántur

що зо мною з ними 1. робили б 2. робять 3. робитимуть

---

ornā
terrē
tége
puní
} -rer, -reris, -rĕtur, -rĕmur, -rémini, -réntur

що зо мною з ними 1. робили б 2. робили 3. робитимуть

---

ornātus
térritus
tectus
punítus
} -sim, -sis, -sit, -simus, -sitis, -sint

що зо мною . . з ними 1. зробили б 2. зробили 3. зроблять

---

ornātus
territus
tectus
punítus
} -essem, -esses, -esset, -essĕmus, -essētis, -essent

що зо мною . . . з ними 1. зробили б були 2. були зробили 3. зроблять

# Imperativus

ornāre, ornámini
terrēre, terrémini
tégere, tegímini
punire, punímini
} вживають тільки від verba depon.

## Infinitivus

| | |
|---|---|
| Praesens | [me ... se] ornâre, terrêre, tégere, punîre<br>що (в)робити? [що я . вони щось робить]<br>hortâre (див. imp.) ornavêre = ornavêrunt, ornêre = ornêris |
| Praeteritum | me se ornavisse<br>що я ... вони щось (в)робили |
| Futurum | me se ornatûrum, -am, -os, -as, -a, (-us, -a, -um, -i, -ae), esse<br>що я ... вони будуть робити, зробить? |

## Participium

| | |
|---|---|
| Actionis imperfectae | órnans (ornántis) = qui (cum) ornat, ornabat, ornábit<br>térrens (terréntis) = qui (cum) terret, terrébat, terrébit<br>tegens (tegéntis) = qui (cum) tegit, tegébat, teget<br>puniens (punientis) = qui (cum) punit, puniébat, puniet<br>NB. форми на -nte, (-ntibus) = praedicata abl. abs. |
| Actionis perfectae | |
| Futurum | ornatûrus -a, -um, (-sum) маючий що (в)робити (я єсм) |
| Oddієслівне ймення | |

## Infinitivus

[me se] ornāri, terrēri, tegi, puníri
бути . . -ним, -тим [що зо мною з ними щось роблять?]
hortāri (взагалі v. depon.) що (з)робити?

---

me se ornátum -am, -os, -a, (-us, -a, -um. -i, -ae) esse
що зо мною . . . з ними (з)роблено?

---

me , se ornātum, -iri
що зо мною . . з ними (з)роблено буде?

## Participium

---

órnátus a um = qui (cum) ornátus -est, -erat, -erit
térritus a um = qui (cum) territus -est, -erat, -erit
tectus a um = qui (cum) tectus .... -est, -erat, -erit
punítus a um = qui (cum) punítus ... -est, -erat, -erit
форми na -to -ta -tis (-so, -sa, -sis) = praedicatum abl, abs
ornatum (supínum I), ornatu (sup. I) [щоб] що (з)робити?

---

ornándus a um (sum ...) той, з котрим треба щось (з)робити (я єсм)
terréndus
tegéndus
puniéndus

---

ornandi -ae, -órum, -árum = ornandi (G)
ornando -ae, -is = ornando (D)
(ad) ornandum, -am, -os, -as, -a = (ad) ornandum (Acc.)
ornando -a, -is = ornando (Abl.)

## § 48. Поділ дієслівних форм.

Дієслівні форми поділяються на особові й іменні.

Особові форми відмінюються в особі (persōna), числі, часі (tempus) і способі (modus), а іменні — в роді, числі й одмінку.

Всі дієслівні форми, як особові, так і іменні назначують або скінчене, або нескінчене дійство [actio (im)perfecta] дійного (actīvum) або страждального (passīvum) стану (genus).

Прим. 1: В латинській граматиці при поділі на стани береться на ввагу форма дієслова, тоді як в українській — його значіння; через те латинський activum покриває собою всі українські стани, окрім страждального.

Прим. 2: Дієслова, що правують винувальним одмінком, звуться перехідними (verba transitīva), решта — неперехідними (v. intransitīva); перші мають повний страждальний стан, а другі тільки третю особу одинини, котра по українському перекладається неособово.

## § 49. Дієслова відкладаючі (verba deponentia).

Є багато дієслів, що мають форми тільки страждального стану (окрім participia й inf. fut.); форми стану дійного вони неначе відкладають, через що й звуться відкладаючими (deponentia).

Перекладаються відкладаючі дієслова тільки на питання: що я роблю (дійним станом) напр. hortor я підбадьорюю (а не мене підбадьорюють).

NB. — Єдина форма, яка має й значіння страждального стану — це part. fut. pass.: hortandus той, якого треба підбадьорювати (-рити).

## § 50.

## Дієслова напіводкладаючі (verba semideponentia).

Деякі дієслова одні форми мають за дійним, а другі за страждальним станом; звуться вони напіводкладаючими

(semideponentia), бо форми activi вони відкладають тільки наполовину; напр. audeo, audére, ausus sum форми actionis imperfectae має за дійним, а форми actiónis perfectae за страждальним станом; перекладаються й ті й другі форми на питання — що я роблю? напр. audeo я зважуюсь, ausus sum я зважився.

### § 51. Дієслова неповні (verba defectiva).

Деякі дієслова мають не всі форми, й через те звуться неповними (verba defectīva), напр. memini, meminisse я памятаю має тільки форми actionis perfectae activi.

### § 52. Дієслова неособові (verba impersonalia).

Деякі дієслова мають тільки форму третьої особи однини, яка перекладається неособово, через що й дієслова звуться неособовими (verba impersonalia) напр. tonat (uit, are) гремить.

## Особові форми.

Особові форми мають три способи: дійсний (indicatīvus), можливий (coniunctivus) і наказувальний (imperatīvus).

### § 53. Indicativus.

Indicativus назначує дійсність присудка в час або теперішній (praesens), або минулий (praeteritum) або будущий (futūrum), а як кожна форма назначує або скінчене, або нескінчене дійство, то дійсний спосіб має шість часових форм: три, що назначують дійство нескінчене й три, що назначують дійство скінчене:

1. теперішній час дійства нескінченого praesens actionis imperfectae (praesens);

2. минулий час дійства нескінченого praeteritum actionis imperfectae (imperfectum);

3. будущий час дійства нескінченого futurum actionis imperfectae (futurum I).

4. Теперішній час дійства скінченого praesens actionis perfectae (perfectum);

5. минулий час дійства скінченого praeteritum actionis perfectae (plusquamperfectum);

6. будущий час дійства скінченого futurum actionis perfectae (futurum II);

## § 54. Coniuctivus.

Coniunctivus назначує або те, що могло б (було) бути, або те, що повинно б (було) бути.

Coniunctivus має чотирі форми:

1. теперішній час дійства нескінченого praesens actionis imperfectae;

2. минулий час дійства нескінченого praeteritum actionis imperfectae;

3. теперішній час дійства скінченого praesens actionis perfectae;

4. минулий час дійства скінченого praeteritum actionis perfectae.

NB. — Будущого часу coniunctivus не має.

## § 55. Imperativus.

Imperativus prasentis (I) назначує або таке наказування, яке повинно здійснитися зараз же, негайно, або таке, яке повинно завше здійнюватися; і, ite йди, йдіть (зараз же, негайно), ora et labóra молись і трудись (завше).

Imperativus futuri (II) назначує таке наказування, яке повинно здійснитися, або здійснюватися потім, згодом; вживається переважно в законах, умовах тóщо; напр. hominem mortuum (inquit lex) in urbe ne sepelito neve urito мерця (каже закон) в місті ані ховати, ані палити! Ignoscito saepe álteri, nunquam tibi даруй завше иншому, ніколи собі самому.

# Іменні форми дієслів.

## § 56. Спосіб необзначений — modus infinitivus.

Infinitīvus, крім форми praesentis, яка відповідає (хоч і не завше) українському необзначеному способові, має ще форми praeteriti й futuri, які перекладаються часом минулим і будущим.

## § 57. Accusativus cum infinitivo
(винувальний з необзначеним).

Scio me nihil scire я знаю, що я нічого не знаю. Facta, non dicta vos sequi volo я хочу, щоб ви йшли за ділами, а не за словами.

Сполученню слів accusativus cum infinitivo в українській мові відповідають речення з злучниками що (щоб), висловлюючі те, що є (було, буде).

## § 58. Nominativus cum infinitivo
(називний з необзначеним).

Homerus caecus fuisse dicitur кажуть, що Гомер був сліпий.

Сполученню слів nominativus cum infinitivo в українській мові відподідають речення з злучником що.

Залежить nominativus cum infinitivo здебільшого від дієслів videor . . . здається, що я . . .; dicor . . . кажуть, що я . . .; putor . . ., iudicor . . ., existimor . . ., вважають, гадають, думають, що я .

## § 59. Дієприкметники (participia).

Participium actionis imperfectae і perfectae відповідає українському дієприкметникові й дієприслівникові відповідного дійства, — дієприкметникові, коли воно скорочує залежне речення означальне (participium attributīvum) і дієприслівникові, коли скорочує залежне речення обставне (participium appositīvum).

## § 60. Ablativus absolutus
(орудний незалежний).

Augusto regnante (vivo, rege) Christus natus est = cum Augustus regnabat (vivus, rex erat), Christus natus est тоді, як Август царював (живий, за царя був), Христос народився = за царювання Августа ... =за царя Августа...

Bello confecto milites domum redierunt = cum bellum confectum erat, milites domum redierunt коли війна скінчена була, вояки додому повернулись = кінчивши війну після війни

Ablativus absólutus є скорочене речення найчастіше обстави часу (зрідка причини, способу дійства, умови, припуску), підмет і присудок якого стоять в орудному відмінку; при чому підметом бувае ablativus іменника або займенника, а присудком здебільшого ablativus participii imperfectae або perfectae, тобто форми на nte, ntibus, to, ta, tis, so, sa, sis (зрідка ablativus прикметника й іменника).

Щоб перекласти ablativus absolutus, треба раніш розширити його в повне залежне речення з злучником cum, як показано в прикладі.

§ 61.

Крім форм, що назначують нескінчене або скінчене дійство (NB. українські дієприкметники й дієприслівники назначують час дійства!), латинське participium мае ще дві формі, що назначують дійство прийдешне або будуще (participium futuri activi й passivi).

Сполучення prt. fut. act. з спомагальним дієсловом sum (форми на ūrus ... sum ...) по українськи перекладаються на питання: що я маю . (з)робити? напр. ornaturus ... sum ... я ... маю прикрасити (шати).

Сполучення prt. fut. pass. з спомагальним дієсловом sum (форми на ndus ... sum ...) по українськи перекладаються на питання: що з кимсь (з чимсь) треба (з)робити? напр. ornandus ... sum ... мене ... треба прикрасити (шати).

## § 62. Супин (supinum).

Супин на tum (перший) і на tu (другий) перекладається способом необзначеним.

## § 63. Оддієсловний іменник (дієйменник)

не має називного відмінка й одмінюється тільки в однині за другою відміною.

## § 64. Утворення дієслівних форм.

Особові форми утворюються від дієслівних основ дійства нескінченого й скінченого за допомогою особових закінченнів, що назначують особу, число й стан; закінчення ці ось які:

a) activi:

| | | | |
|---|---|---|---|
| для | 1 особи | однини | o, m; |
| » | 2 | | s; |
| | 3 | | t; |
| | 1 | множини | mus; |
| | 2 | | tis; |
| | 3 | | nt; |

b) passivi:

| | | | |
|---|---|---|---|
| для | 1 особи | однини | r; |
| | 2 | | ris (зрідка re); |
| | 3 | | tur; |
| | 1 | множини | mur; |
| | 2 | | mini; |
| | 3 | | ntur. |

Якщо характер основи, тобто кінцевий звук її, є суголосний або u, то між основою й особовим закінченням зявляється вставна буква i, яка перед r переходить в e, а перед nt в u. Таким чином виходять такі закінчення:

a) activi: o, is, it, imus, itis, unt;

b) passivi: or, eris, itur, imur, imini, untur.

В основах на голосну і замість закінчення nt ставиться unt.

Закінчення prf. ind. act.:

| | | | |
|---|---|---|---|
| для | 1 | особи однини | ī; |
| | 2 | | ístī; |
| | 3 | | it; |
| | 1 | множини | ímus; |
| | 2 | | ístis; |
| » | 3 | | ērunt (зрідка ére). |

Ці закінчення вживаються як в ind., так і в coni.

§ 65.

Наказувальний спосіб (imperativus) має дві форми, наказувальний перший, або теперішнього часу й наказувальний другий, або будущого часу, й користується такими особовими закінченнями:

a) imper. praes. (I):

| | | |
|---|---|---|
| 2 особи | однини | a, e, e, i (чиста основа); |
| 2 » | множини | te; |

b) imper. fut. (II):

| | | |
|---|---|---|
| 2 особи | однини | to; |
| 3 | » | to; |
| 2 | множини | tóte; |
| 3 | » | nto. |

Imper. passivi має тільки одну форму (2 ос. однини на re й 2 ос. множ. на mini) й попадається тільки від дієслів одкладаючих.

Всі дієслівні форми, крім форм praes. ind., мають ще особливі вставки або суфікси, котрі стоять між основою й закінченням і назначують час і спосіб (див. ba, b, a, e).

§ 66.

Щоб як слід утворити всі форми певного дієслова треба знати оці чотирі його форми:

1. 1 особу однини praesentis indicativi activi, як вихідну форму для утворення всіх форм нескінченого дійства activi, й passivi;

2. infinitivus praesentis activi, що найпевніше обзначує відміну (coniugatio) дієслова, а саме дієслова

на āre (orno, ornāre) першої відміни;
» ēre (terreo, terrēre) другої
» ere (tego, tegere) третьої
īre (punio, punīre) четвертої

3. 1 особу однини perfecti indicativi activi, як вихідну форму для утворення всіх форм activi скінченого дійства;

4. супин, від якого утворюються prt. fut. act. й prt; prf. pass.

Ці форми лежать в основі всіх форм латинського дієслова й через те звуться основними або головними.

## § 67. Непоправні дієслова (verba anomalia).

Непоправними дієсловами звуться дієслова, що утворюють деякі форми нескінченого дійства непоправно; сюди належать дієслова sum я єсм, fero я несу, volo я хочу, nolo не хочу, malo більше хочу, волію; eo я йду, fio роблюсь, стаю.

## § 68. Sum, esse, fui.

Praes. ind.: sum, es, est, sumus, estis, sunt (я єсм... вони суть).
coni.: sim, sis, sit, sīmus, sītis, sint (я був би. вони були б).
Imp. ind.: eram, eras, erat, erāmus, erātis, erant (я був... вони були).
coni.: essem, esses, esset, essēmus, essētis, essent (я був би... вони були б).
Fut. I: ero, eris, erit, erimus, eritis, erunt (я буду вони будуть).

Fut. fut. (imp. і prf. нема) futūrus будущий.
Inf. fut.: futurum esse або fore (що я... вони будуть).

Инчі форми утворюються поправно.

Таксамо відмінюються й його composita (зложені).

absum abesse afui бути далеко від чого;
adsum adesse adfui бути коло чого;
desum deesse defui нестават, не бути;
insum inesse infui бути в чому;
intersum interesse interfui бути між чим, брати спіл у чому;
obsum obesse obfui бути проти чого, шкодити;
possum posse potui могти, здужати.

В дієслові possum (з pot+sum) кінцевий звук приростка t перед голосними зостається, а перед s переходить у s (асимиляція), напр. possum, potes, potest, possumus, potestis, possunt; poteram..., potero..., praesum, praeesse, praefui бути попереду чого; prosum, prodesse, profui бути за кого.

В дієслові prosum (з prod+sum) кінцевий звук приростка d перед голосними зостається, а перед суголосними випадає, напр. prosum, prodes, prodest, prosumus, prodestis, prosunt; subsum subesse subfui бути під чим; supersum superesse superfui бути над чим.

## § 69. Fero, ferre, tuli, latum.

Praes. ind. act.: fero, fers, fert, ferimus, fertis, ferunt.
» » pass.: feror, ferris, fertur, ferimur, ferimini, feruntur.
Imperat. I: fer, ferte.
» II: ferto, ferto, fertote, feruntо.

Інчі форми відмінюються поправно за третьою відміною.

Прим. Непоправність одмінювання дієслова fero полягає в тому, що невважаючи на суголосну основу, вставного і (а перед r — e) він не має, тобто приточує закінчення просто до основи (архаїчні форми); вставне і в його зявляється тільки перед m (ferimus).

Composita дієслова fero:
affero (з adfero), afferre, attuli, allatum приношу;
antefero, anteferre, antelatum попереду несу;
auffero, aufferre, abstuli, ablatum одношу;
circumfero, circumferre, circumtuli, circumlatum кругом несу;
confero, conferre, contuli, collatum зношу;
defero, deferre, detuli, delatum згори несу;
differo, differre, distuli, dilatum розкладаю;
effero, efferre, extuli, elatum виношу;
infero, inferre, intuli, inlatum вношу;
offero, offerre, obtuli, oblatum назустріч несу;
praefero, praeferre, praetuli, praelatum попереду несу;
profero, proferre, protuli, prolatum виношу;
refero, referre, retuli, relatum назад несу;
transfero, transferre, transtuli, translatum переношу;
(suffero) tollo, (sufferre) tollere, sustuli, sublatum підношу.

## § 70. Volo, velle, volui. Nolo, nolle, nolui. Malo, malle, malui.

Praes. ind.:

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| volo | vis | vult | volumus | vultis | volunt |
| nolo | non vis | non vult | nolumus | non vultis | nolunt |
| malo | mavis | mavult | malumus | mavultis | malunt |

Praes. coni.:

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| velim | velis | velit | velīmus | velītis | velint |
| nolim | nolis | nolit | nolīmus | nolītis | nolint |
| malim | malis | malit | malīmus | malītis | malint |

Imperativus I.: noli, nolīte;
II.: nolīto, nolīto, nolitōte, nolunto.

Volo й malo imperativus не мають.

NB. — Noli me tangere не руш мене.

Инчі форми відмінюються поправно за третьою відміною: volēbam . . ., volam . . .

Прим. Непоправність відмінювання volo полягає в тому, що:

a) особові закінчення s, t, tis, як і в дієслові fero, приточуються просто до основи, при чому в другій особі однини основою є vi; o переходить в u (vult, vultis);

b) перед m уставляється u, , я і в дієслові sum: sumus — vólumus;

c) praes. coni. приймає прикмету i (прирівняй до sim) а корінь дієслова volo зявляється в своїй первісній формі -vel;

d) imp. coni. приймає прикмету se (прирівняй до essem), при чому s після l асимілюється.

## § 71. Eo, ire, ii, itum.

Praes. ind.: eo is, it, īmus, ītis, eunt;
coni: eam, eas, eat, eāmus, eātis, eant;
Imp. ind.: ibam, ibas, ibat, ibāmus, ibātis, ibant;
Fut. I: ibo, ibis, ibit, ibimus, ibitis, ibunt;
Imperat. I.: i, ite;
II.: ito, ito, itōte, eunto;
Prt. iens, euntis;
Gerundium: eúndi . . .

NB. — Корінь i перед a, o, u переходить в e; в формах скороченого дійства ii перед s зливається в i: issem.

Прим. Непоправність одмінювання дієслова eo полягає в тому, що він, будучи з форми дієсловом четвертої відміни, imp. ind. і fut. I має таксамо, як дієслова першої й другої відміни.

## Composita дієслова eo:

abeo, abīre, abii, abitum одхожу;
adeo, adīre, ádii, aditum прихожу;

circumeo, circumīre, circumii, circumitum кругом хожу;
coeo, coīre, coii, coitum схожусь;
ineo, inīre, inii, initum вхожу;
introeo, introīre, introii, introitum вхожу;
intereo, interīre, interii, interitum погибаю;
pereo, perīre, perii, peritum погибаю;
praeeo, praeīre, praeii, praeitum попереду йти;
praetereo, praeterīre, praeterii, praeteritum іти прозщо;
prodeo, prodīre, prodii, proditum виступаю наперед;
redeo, redīre, redii, reditum назад іду;
subeo, subīre, subii, subitum іду під що;
transeo, transīre, transii, transitum перехожу;
veneo, venīre, venii, venitum (з venum+eo) іду в продаж;
(ne)queo, (ne)quīre, (ne)quii, (ne)quitum) (не)можу;
ambio, ambīre, ambīvi, ambītum обхожу.

§ 72. **Fio, fieri, factus sum** (pass. дієслова facio).

Praes. ind.: fio, fis, fit, —, —, fiunt;
coni.: fiam, fias, fiat, fiámus, fiátis, fiant;
Imp. ind.: fiébam
coni.: fierem . . .;
Fut. I.: fiam, fies.
Imperat.: fi, fite.

## § 73. Прислівники.

З огляду на походіння прислівники поділяються на:

А. первісні, що ні від чого не виводяться: clam потай, coram в просутности, cras завтра, fere сливе, heri вчора, iam уже, mox затого, nimis занадто, nunc нині, тепер, palam прилюдно, paene сливе, мало не, porro далі, вперед, procul оддаля, prope зблизька, retro назад, rursus знов, satis досить, semper завше, simul заразом, vix ледве, насилу і

В. виводні, що виводяться від инчих часток мови:

1. від прикметників:
   a) на ē від прикметників першої й другої відміни: altus — alte, miser — misere;
   b) на iter од прикметників третьої відміни (крім прикметників на ns): acer, acris, acre, acriter, brevis, breve, breviter;
   c) на er од прикметників третьої відміни на ns (ntis): prudens, prudentis, prudenter;

Рівні прикметности прислівників:

вищий рівень прислівників кінчається на ius: altius, acrius;

найвищий на issime, errime, illime: altissime, acerrime, dissimillime;

Непоправні рівні прислівників:

| | | |
|---|---|---|
| bene добре, гарно | melius краще | optime |
| male погано | peius гірше | pessime |
| multum богато | plus більше | plurimum |
| non multum | minus меньше | minime |
| magnopere дуже | magis сильніше | maxime |
| diu довго | diutius довше | diutissime |
| saepe часто | saepius частше | saepissime |
| | potius швидче | potissimum переважно |
| prope близько | propius ближче | proxime |

   d) на itus: antiquitus з давніх давен, divinitus по божому, funditus до щенту, penitus на на скрізь;

2. од prt. prf. pass. на im; statim зараз, sensim поволі passim скрізь, raptim раптом;

3. прислівники, що являють з себе acc. sg. neutrius gen. прикметників: multum багацько, ceterum а втім, врештою, nimium занадто, facile легко, paulum трохи, plerumque здебільшого, temere по дурному, impune безкарно;

4. прислівники, що являють з себе abl. sg. masc. gen. прикметників: cito швидко, crebro часто, consulto навмисно, falso неправдиво, forte fortuito випадково, merito по заслузі, continuo негайно, necessario з примусу, perpetuo разураз, repente нагло, raro рідко, sero пізно, tuto безпешно, secrēto сам на сам;

5. прислівники складені з усяких часток мови: adhuc доci, denuo знов, hodie сьогодні, interdum инколи, interdiu вдень, pridie на передодні, postridie на другий день, scilicet videlicet видно, розуміється, nequaquam ніяк, nequiquam ніскільки;

6. прислівники, що являють з себе давні відмінки займенників hic, iste, ille, is і qui (див. § 41);

7. Adverbia numeralia (див. § 28).

## § 74. Прийменники.

Прийменники, що правують винувальним одмінком:

1. ad:

a) ad te venio прихожу до тебе, ad orientem spectare дивитися на схід, pugna ad Cannas facta баталія, що під Каннами сталася, manus ad coelum tendere руки до неба здіймати, ad portam stare на воротах стояти, urbs ad montem sita місто попід горою розкидане, ad flumen pugnare коло річки битися, ad pedes iacere до ніг падати;

b) usque ad nostram aetātem аж до наших часів, ad diem dictam на призначений день;

c) fuimus ad ducentos було нас із двісті, omnes ad unum ceciderunt всі до одного полягли;

d) homo ad duas res, ad intelligendum et ad agendum natus est людина родиться для (до) двох речів, для думання й для діла́ння, ad memoriam sempiternam на вічну памятку, fugere ad

salūtem тікати за для спасіння, ad exemplum alicuius facere робити за чиїмсь прикладом, ad clamorem omnes convenerunt на крик усі зійшлись;

e) ad verbum слово в слово, ad ultimum нарешті, imperium deferre ad aliquem оддати комусь верховну владу, ad senatum referre робити звіт у сенаті, naves ad ancoras deligare стати на якорі, ad diem aliquid facere зробити щось на такий-то день, omnia ad nutum facere зробити все за розказом;

2. adversus, adversum:

a) castra adversus urbem ponere отаборитися проти міста;

b) pietas adversus (= erga) deos почуття обовязку перед (до) богами, adversus hostem copias ducere вести військо против (на) ворога;

3. ante:

a) Hannibal ante portas Ганнібал перед брамою;

b) ante Christum natum перед Різдвом Христовим;

4. apud:

a) apud oppidum під го́родом;

b) apud parentes habito в батьків я живу, apud Homerum legimus у Гомера читаємо, apud iudices dicere до суддів говорити, apud milites verba facere до вояків промовляти;

5. circa, circum:

fossam circa murum ducere рів кругом муру рити, legatos circa vicinas gentes mittere посланців навкруги до сусідніх народів слати, circum villas errare по хуторах блукати;

circa (circiter) mediam noctem опівночі;

6. cis, citra:

cis Rhenum по цей бік Рейну, citra flumen по цей бік річки;

7. contra:
   a) Carthago contra (= adversus) Italiam sita erat Картаген против Італії розкиданий був, si Deus pro nobis, quis contra nos? коли Бог з нами, хто про́тив нас?
8. erga:
   amor erga parentes любов до батьків;
9. extra:
   a) extra urbem поза містом;
   b) extra ducem крім привідця, extra ordinem без ладу, extra iocum без жартів;
10. infra:
   a) infra pontem flumen transire нижче мосту річку перейти;
   b) uri sunt magnitudine paulo infra elephantos тури суть трохи нижчі від слонів;
11. inter:
   a) inter amicos серед приятелів; inter urbem ac Tiberim ager erat Marti consecratus між містом і Тибром було поле присвячене Марсові;
   b) inter arma silent Musae серед зброї музи мовчать;
   c) inter tot annos на протязі стількох літ;
12. intra:
   a) intra praesidia esse бути серед залог, intra multitudinem sagittas iacere в натови стріляти;
   b) intra viginti annos на протязі двадцяти літ;
13. iuxta:
   iuxta murum castra ponere під (коло) муром отаборитися;
14. ob:
   a) ob oculos versari перед очима вертітися;
   b) ob eam rem через це, quam ob rem (quam ob causam) через що;

15. penes:

penes regem omnis potestas est у царя є вся власть, penes me est од мене залежить;

16. per:

a) per urbem ire через місто йти;

b) per triginta annos regnare 30 літ царювати, per idem tempus під той самий час;

c) per legatos auxilium petere через посланців підмоги прохати, per iocum жартома, per dolum підступом, per vim силою, per aetatem arma ferre non posse через літа зброї носити не здужати, urbs per Antiochum recipi non poterat міста через Антіоха не можна було взяти, per deos iurare на богів присягатися, per leges licet законом дозволяють;

17. pone:

manus pone (= post) tergum vinctae руки за спиною вязати, pone castra за табором;

18. post:

a) post montem за горою, post tergum за спиною;

b) post Christum natum після Різдва Христового, post hominum memoriam за людської памяти;

c) secundus post Romulum слідуючий за Ромулом, post Mercurium Apollinem colunt Germani після Меркурія Аполона Германці чтять;

19. praeter:

a) praeter castra exercitum ducere проз табор військо вести;

b) nemo praeter te ніхто крім тебе, praeter modum над міру, praeter spem против надії;

20. prope;

prope urbem недалеко від міста;

21. propter:

a) propter Platonis statuam недалеко від статуї Платона;

b) propter paupertatem через убожество;

Прим. Propter назначує причину дійств, ob причину подуману, causa подає намір, як причину дійства: disco propter praemium = quia praemium accepi, ob praemium = quia praemium exspecto; praemii causa = ut praemium accipiam.

22. secundum:

a) secundum flumen услід за водою, secundum mare уздовж моря;

b) secundum proelium услід за битвою, зараз же після битви;

c) secundum deos (після богів), homines hominibus maxime utiles esse possunt, secundum naturam vivere згідно з природою жити;

23. supra (opp. infra):

a) supra terram над землею;

b) paulo supra hanc memoriam трохи перед нашим часом;

c) supra decem milia над 10 тисяч, supra vires humanas вище людських сил, supra modum над міру;

24. trans:

trans flumen по той бік річки, через річку, за річкою, trans mare currere за море їхати;

25. ultra:

a) ultra eum locum castra facere трохи далі за тим місцем отаборитися;

b) ultra vires над сили;

26. versus:

ad urbem versus eo на місто прямую, Romam versus eo, ad Oceanum versus proficisci, in Italiam versus navigare.

§ 75. **Прийменники, що правують орудним одмінком:**

1. a (ab, abs):

a) a rege venire од царя приходити, ab urbe proficisci анід міста рушати, a summo ingo conspicere з шпиля чатувати, ventus a septemtrionibus oritur вітер з півночі дме, a tergo et a fronte hostem habere спереду і з заду ворога мати, hostes a milibus passuum duobus castra posuerunt вороги отаборились в одлеглости двох тисяч ступінів;

b) ab urbe condita од закладу міста, a pueritia, a puero, a pueris з малечку;

c) urbs a hostibus oppugnatur місто ворогом штурмується, a morbo perire з хороби вмерти, ab armis cognoscere по зброї впізнати, Gallia a paludibus Галія через болота бездоріжна, firmus ab equitatu сильний на кінноту;

2. coram:

coram patre при (в присутности, перед) батькові, coram exercitu, coram populo;

3. cum:

cum patre з батьком, mecum, tecum, nobiscum, vobiscum, secum, quocum, quacum, quibuscum зо мною й т. д.;

4. de:

a) de coelo з неба, de provincia decedere;

b) de nocte venire в ночі прийти;

c) de imperio dimicare за панування змагатися, de te agitur за (про) тебе мова мовиться, recusare de stipendio одмовлятися з огляду на плату, bene mereri de patria добре прислужитися отчизні, flere de morte плакати з причини смерти, timere de patria боятися за отчизну, ea de causa задля того, legatos mittere de pace виряжати посланців у справі миру;

5. e, ex:

a) ex urbe exire з міста вийти;

b) ex quo відколи, ex illo die;

c) perire ex vulnere вмерти з рани;

6. prae:

a) armentum prae se agere худобу поперед себе гнати;

b) prae lacrimis loqui non possum через сльози;

7. pro:

a) legiones pro castris constituere перед табором шикувати легіони;

b) pro patria mori за отчизну вмерти, pro consule замість консула;

8. sine:

sine te без тебе;

9. tenus:

pectore tenus по груди.

§ 76. **Прийменники, що правують двома відмінками, винувальним й орудним:**

1. in:

in castra в табор, in castris в таборі;

2. sub:

sub ingum під ярмо, sub iugo під ярмом;

3. super:

super caput volat над головою літає, ensis super cervice pendet меч над головою висить;

4. subter:

subter mare під море, subter murum під мур.

## § 77. Прийменники приростні.

В словах складаних з прийменниками, прийменники на всякий спосіб одмінюються, або (що найчастіше буває) уподібнюючи свій кінцевий суголосний до початкового суголосного слідуючого слова (асиміляція), або зовсім його

відкидаючи (елізія), або зливаючи його, коли він голосний, з початковим голосним слідуючого слова; напр.

ad: ac-cēdo, ap-peto, af-fero, at-tingo, a-scendo;
ab (abs): au-fero, abs-tuli, as-porto;
cum: col-ligo, cor-rumpo, con-ficio, co-necto, cōgo;
de: dēmo (de+emo) dēgo (de+ago);
in: im-pono, ir-rumpo, il-ludo;
ob (obs): oc-cumbo, of-fero, obs-olesco, os-tendo;
sub (subs): suf-fero, sus-tuli, sus-cipio.

Прим. Від приймєнників треба відрізняти так звані praepositiones inseparabiles, тобто такі часточки, які вживаються тільки вкупі з дієсловами й оддієсловними йменнями. Сюди належать:

amb (am) з обох боків, двох: ambio обхожу, amplector обіймаю, anceps двохголовий;

dis (роз, не) dimitto роспускаю, dissimilis не схожий;

por (про) portendo простягаю;

re (назад, в нов, з свого боку) refero;

se: дієслова з se всі назначують одділяти; в прикметниках воно відповідає українському без або не, напр. separo; sēcūrus, secors.

Сюди же належать заперечувальні часточки:

in (in privativum), in-doctus, im-pius, ir-ritus, ig-nosco; ne й nec: nefas, nescio, nemo (ne+homo) neglego, negotium.

## § 78. Злучники.

Злучники злучують або окремі слова, або цілі речення. З огляду на значіння злучники бувають:

1. звязуючі (copulatīvae):

et; que; atque; etiam; quoque; ne — quidem;
non solum (modo, tantum) — sed etiam;
non solum (modo, tantum) non —, sed ne — quidem;
neque (nec); neve (neu) et — et, que — que;
neque (nec) — neque (nec);

tum (tunc) tum (tunc), nunc — nunc, simul simul, modo — modo;

2. розділяючі (disiunctivae):
aut; vel; sive (seu); sive — sive; ve;

3. сперечальні (adversativae):
autem; sed, verum; tamen, atqui; vero; at (ast), certe.

4. питальні (interrogativae):
ne; utrum, en, ecquid; si; an (anne); annon; necne; numquid; num; nonne; qui; quin; quidni; ut; ubi; unde; quo; qua; quando; quamdiu; quousque; quotiens; quam; quomodo; quare; cur; quanto;

5. порівнюючі (comparativae):
ut (uti) ut — ita, cum — tum, ut quisque — ita = quo quis — eo, sicut (sicuti) prout, velut (veluti) ceu, atque (ac) quam, tam — quam, tamquam, quasi; proinde (perinde), quasi, velutsi; aeque (proinde, non secus), acsi, quemadmodum;

6. умовні (conditionales):
si; si quidem (modo); sin, sin autem; sed si, si vero; quodsi; etiamsi; nisi, ni, si non; nisi forte (vero); si minus, si non;

7. припускові (concessivae):
etsi, quamquam; tametsi, tamenetsi; cum; quamvis; ut, licet; ne; nedum;

8. причинові (causales):
nam; enim; namque, etenim; quippe; quia, quoniam, cum; quandoquidem, ut; praesertim (praecipue) cum; quod; non quod, non quo; non quod non, non quo non, non quin; quippe (ut) qui

9. намірові (finales):
ut (uti); ne (ut ne); neve (neu); quo; quominus; quin;

10. часові (temporales):
postquam, posteaquam; ut, ubi, cum (primum) simulac, simulatque; cum; quoties, quotiescunque dum; donec, quoad; quamdiu; antequam, priusqu m;

11. замикаючі (conclusivae):
taque; igitur; ergo; proinde, ideo, idcirco.

Прим. З огляду на граматичне стосування речень, котрі вони злучують, злучники поділяються на рівнорядні (paratacticae) і підрядні (hypotacticae).

Сперечальні часточки (particulae negativae):
non; haud; ne; paene, prope.

## § 79. Алфавитний перелік злучників.

atque (ac перед суголосними), oro atque obsecro прошу ще й благаю; idem, par, similis atque (ac) такий самий як і; pariter, similiter, aeque, proinde, perinde atque (ac) так само як і; contrarius, alius atque (ac) не такий як; contra, aliter, secus atque (ac) не так як, иначе, ніж
an? чи?
antequam перше ніж
at (ast) але
atqui але
aut або
autem а
ceu як, неначе, мов
cum (quum, quom) коли (тоді, як)
dum: dum spiro, spero доки живу (дихаю), надіюсь, oderint, dum metuant хай ненавидять, аби боялися (слова Калігули)
dummodo абн (тільки)
donec доки
ecquid чи?

enim бо
en чи?
ergo отже
et і, та
etiam: secundas etiam res pertimescebam і часто я вже починав боятися; dic etiam clarius скажи ще ясніше
etiamsi хоч би й
etsi хоч і
idcirco через це (те)
ideo через це (те)
igitur значить
itaque через те (itaque і так)
item і, теж
immo (vero) навсправжки
licet: licet fremant omnes, ego non tacebo хай хоч і всі бормочать, я не мовчатиму
modo (аби) тільки(б)
nam бо
ne не, щоб не
ne: verúmne an falsum est? чи правда, чи неправда?
necne? чи ні?
nedum nē+duim) не кажучи вже про
ne — quidem: ne Juppiter quidem omnibus placet і Бог усім не вгодить
nēve = et nē
nisi якщо не
nonne? невже не? хіба не?
num? невже? хіба?
postquam після того як
priusquam перше ніж
proinde через це (те)
quam: vilius argentum est, quam aurum, aurum, quam virtutes срібло дешевше, ніж золото, а золото дешевше ніж чесноти; dic mihi quam bravissime скажи мен

найкоротче; quam miser sum який я нещасний; quam diu як довго

quamquam: quamquam excellēbat Aristides abstinentia, tamen exsilio decem annorum multatus est як не держався Аристид осторонь, а проте засужено його на десять літ на вигнання; quamquam Deum non vides, tamen agnoscis Eum ex operibus Eius хоч ти Бога й не бачиш, проте знаєш Його з Його діл; quamquam, quid loquor? а в тім (зрештою), що я кажу?

quamvis: avari indigent, quamvis divites sint скупі бідкаються, хочби які були богаті

quasi неначе

que: pater matérque батько й мати

quia через те, що

qui: qui hoc fieri potuit як це могло статися

quin: quin abis? чом ти не йдеш?; non dubito, dubium non est, quis (nemo) dubitat, haud dubius, quin haec ita sint я не вагаюсь, нема вагання, хто (ніхто) не вагається, я не вагаюсь, що це так; non recūso, mihi non tempero, tenōre me non possum, tenēri, retinēri non possum, fieri (effici) non potest, facere non possum, quin hoc dicam я не можу вдержатися, бути не може, щоб я цього не сказав; non multum (paulum, nihil) abest, quin hoc dicam не багато треба, щоб я це сказав; nunquam in scholam accēdo, quin abeam doctior я ніколи не прихожу до школи без того, щоб не вийти з неї розумнішим; nemo est, quin istud sciat нема нікого, хтоб цього не знав; non quin не через те, щоб не

quippe (qui) через те, що (він)

quo: legem brevem esse oportet, quo facilius teneatur закон повинен бути коротким, щоб його лекше було додержувати; non quo (non) через те, що б (не)

quod (через те, тим і що
quodsi отже коли
quoniam коли вже
quoque: tu quoque Brute! і ти, Бруте!
quominus: nihil impedit, quominus litterarum studia teneamus usque ad ultimum tempus senectūtis ніщо не заважає нам вчитися до самої смерти (ставиться quominus тільки після verba impediendi: impedio, deterreo, obsto, obsisto, officio, resisto заважаю)
sed але
seu (sive) чи
si якщо, коли, як би; чи не?
simulátque (simulac) і заразом, як тільки
sin а якщо
siquidem коли вже
tametsi: iniurias etiamsi ulcisci possem, tamen oblivisci mallem коли б навіть і міг за кривди мститися, то і то волів би забувати
tamquam немаче
ubi: ubi bene, ibi patria де добре, там отчизна; ubi de Caesaris adventu Helvetii certiores facti sunt, legatos ad eum mittunt Гельвети, як тільки довідались про прихід Цезаря, посланців до нього посилають
ut: ut vales? як ся маєш? ut sementem feceris, ita metes як посієш, так пожнеш; ut quisque doctissimus, ita modestissimus = quo quis doctior, ita modestior що хто розумніший, то й плохіший; ut nihil boni est in morte, sic certe nihil mali як нема з одного боку нічого гарного в смерті, так з другого боку, звичайно, нема нічого й поганого; Themistocles, ut Lacedaemonem venit, adire magistratus noluit Темистокл, як прибув до Лакедемона, не захтів іти до уряду; ut quisque Verris animum aut oculos offenderat, in lautumias coniciebatur (всякий раз) як хто спадав на думку або

на очі Верресові, в скількох оманявся; possum falli, ut homo можу помилитися, як людина; multi gloriose mortui sunt, ut Leonidas, ut Epan inondas, ut alli багато славною смертю померло, як (наприклад) Леонид, Епаминонд, то що; ego, ut contendere durum est cum victore, sequor понеже з переможцем змагатися важно, то я згоден; utut, utunque res se habet як би там не було; ut Deus te servet! хай тебе Бог боронить!; falsus utinam vates sim! як би я був лжепророком!; do ut des даю, щоб ти давав; orandum est, ut sit mens sana in corpore sano треба молитися, щоб у здоровому тілі був здоровий ум; omne animal id agit, ut se conservet все живе про те дбає, як би себе зберегти; timeo, ut venias я боюсь, що ти не прийдеш; tantum te amo, ut pro te non metuam mori я так тебе люблю, що не боявся за тебе вмерти; tanta vis probitatis est, ut eam in hoste etiam diligamus сила чесности така велика, що ми її навіть у ворогові поважаємо; non is sum, ut omnia sciam я не такий, щоб усе знати; plerumque fit, ut maior pars meliorem vincat здебільшого буває так, що більша частина кращу перемагає; est mos hominum, ut nolint eundem pluribus rebus excellere така вже вдача людська, що вони не хотять, щоб той самий на багатьох справах тямив; ut desint vires, tamen est laudanda voluntas нехай сил бракує, але бажання гідне похвали; ut pote qui, ut qui позаяк він; ut si неначе

utrum -- an: dic mihi, utrum verum an falsum sit скажи мені, чи правда, чи неправда

ve: plus minúsve більше чи менше

vel хоч

velut (si) неначе

vero справді

verum правда

## § 80. **Викрики.**

**Викрики** назначують усякі почування:

o me miserum! } ох, я нещасний!
heu me miserum! }

o di immortales! } о боги безсмертні!
pro di immortales! }

pro deum hominumque fidem на (милість) богів і людей!
vae victis горе звойованим!
ecce nuntius ось вістовий!

(me) hercule(s) ita me Hercules iuvet! } побий мене бог,
medius fidius me dius fidius pumiat! } їй богу, далебі!
me castor, pol, edepol

# ДОДАТОК.

## Систематичний словник найчастіших латинських слів.

## Найчастіші йменники першої відміни

(основи на — a; nom. sg. на — a; gen. sg. ae).

1. женського роду:

ala ae крило птиці, бджоли, війська
aula палац
amicitia дружба
angustiae (plurale tantu) узвоз, провалля
aqua — вода
aquila — орел
ara — жертовник
arca скриня
casa халупа, aura повітря
catēnae кайдани
causa причина, привід, справа
cena обід
copia достаток
copiae достатки; військо
culpa провина
cura клопіт
divitiae (pl. t) багацтво
fabula казка
fama чутка, поголоска
femina женщина
flamma полум'я
forma форма, стан, врода
fortūna фортуна, щастя
fossa фоса, рівчак
fuga тікання
gloria слава
hasta спис
herba трава

hora година (частина дня), hostia жертва
indutiae (pl. t.) замирення
inimicitiae ворожнеча
iniuria несправедливість, кривда
insidiae (pl. t.) засідка
ira гнів
lacrima сльоза
lingua язик, мова
littera літера, буква
litterae літери, письменство, література
luna місяць (планета)
matrōna господиня
memoria память, памятка
mensa стіл
minae (pl. t.) погроза
mora гаяння, забара
nota знак, карб, прикмета
nuptiae (pl. t.) шлюб
opera праця
ora країна, морський берег
penna перо
poena пеня, штраф, грошова кара
porta брама, ворота
potentia змога
praeda здобич
procella буря
puella дівчина
pugna бійка, баталія
rapina грабування, розбій
reliquiae (pl. t.) реліквії, останки, решта
ripa річаний берег
rosa рожа, троянда
sagitta стріла
scalae (pl. t.) дробина

incasera (pl. t.) клунок
schola школа
scientia знаття
sententia думка
silva ліс
stella звізда, зоря
summa сума, загал, сукупність
ténebrae (pl. t.) морок
terra земля, країна, суходіл
testa цеглина, черепок
umbra тінь, холодок
unda хвиля
vena жила
victima звойоване, жертва
via путь, шлях, дорога, вулиця
villa хутір
virga різка, лозина
vita життя

2. мужеського роду:

agricola хлібороб
incola житель, жителька
nauta моряк, матрос
perfuga, transfuga } перекінчик, зрадник
scriba скриба, писака.

## Найчастіші йменники другої відміни

(основи на—o; nom. sg. на—us, er, um; gen. sg. на—i)

1. мужеського роду на—us:

amīcus друг, приятель
ánimus дух, душа
annus рік
autumnus осінь

avus дід
campus поле, степ
capillus волосок
carrus віз
cibus поживок, харч, їжа
clavus цвях
deus бог voc. deus; pl. nom. dei й di, gen. deorum і deum, dat. і abl. deis, diis і dis.
dolus хитрощі, підступ
dominus пан
equus кінь
filius син
fumus дим
locus місце; pl. loci місця в книжці, loca місця в природі
medicus лікарь
modus міра, спосіб
mundus світ
murus мур, стіна
numerus нумер, число
pagus округа, (волость) село
populus народ; тополя
pugnus кулак
ramus гиляка
remus весло
socius спільник, товариш
taurus віл, бик
vallus кілок, частокіл
ventus вітер
vicus куток (на селі)

2. мужеського роду на -er:

ager, agri, поле, лан
árbiter, -tri самовидець, посередник
ármiger, -geri джура

gener, -eri зять
liber, -bri книжка, твір
liberi, -ōrum діти
magister, -tri вчитель
minister, -tri слуга
puer -eri хлопчик
signifer, -feri хорунжий
socer, -eri тесть
vesper, -eri вечір; vespere ввечері
vir, viri мужчина, муж

3. середнього роду на -um:

argentum срібло
arma, -ōrum (pl. t.) зброя
aurum золото
auxilium підмога
bellum війна
caelum небо
castellum замок
castra, -ōrum (pl. t.) табор
consilium рада, намір
comitium майдан у Римі, де збирався схід
comitia, -ōrum сход, комиції
donum подарунок
exemplum при́клад
ferrum залізо
frenum уздечка
impedimentum завада
impedimenta клунки, обоз
iugum ярмо, иго
lignum зрубане дерево
ligna дрова
membrum член
negotium скрут, недозвілля, праця

oppidum місто
otium дозвілля
ovum яйце
pelagus (с. р.) море
pilum ратище, римський метальний спис
proelium битва, баталія
regnum царство, царська влада
saxum скеля, каменюка
scutum щит
signum знак, гасло, прапор
solum грунт, земля
spolia награбоване
telum стріла, дротик
templum храм
tergum хребет, спи́на
vadum брід
vallum вал
intervallum місце між валом, прогалина
velum вітри́ло
venēnum отрута
verbum слово
virus (с. р.) отрута
vitium шкода
vulgus, -i (с. р.) чернь, голота

## Найчастіші йменники третьої відміни

(основи на суголосну й на голосну i; nom. sg. м. р. на -r, ж. р. на -o, -s, -x і с. р. на всякі инчі закінчення; gen. sg. -is).

1. мужеського роду:

aer (читай aer) aeris повітря
agger, -eris насип, вал
amnis, -is річка, струмок

amor, -ōris любов, кохання
anguis, -is вуж, гадюка
calor, -ōris спека, духота
cinis, -eris попіл
clamor, -ōris галас, крик
collis, -is могила, горб
color, -ōris колір, масть
comes, comitis попутчик
cortes, -icis кора
crinis, -is волосок
cruor, -ōris кров
custos, ōdis сторож, вартовий
dens, dentis зуб
dolor, -ōris біль, туга, жаль
ensis, -is меч
eques, -itis комонник
error, -ōris блукання, помилка
fascis, -is лозина
finis, -is межа, кінець
flos, -ōris квітка
fons, fontis джерело
frater, -tris брат
furor, -ōris нестямка
grex, gregis стадо, череда
heres, -ēdis спадкоємець
homo, -inis людина
honos, -ōris гонор, честь
horror, -ōris жах
hospes, -itis гість
hostis, -is ворог
ignis, -is вогонь
imber, imbris, дощ
indēx, -icis покажчик (спис назв)
labor, -ōris труд, праця

lapis, -idis камінь
latro, -ōnis розбишака
leo, -ōnis лев
lepus, -oris заїць
limes, -itis межа, границя
miles, -itis військовий, вояка
maeror, -ōris журба
mensis, -is місяць (частина року)
mons, montis гора
mos, moris звичай, удача (поров)
mus, muris миша
obses, -idis заставник
orbis, -is коло, круг
ordo, -inis ряд, лад
nepos, -ōtis внук
panis, -is хліб
pater, tris батько
pavor, -ōris óстрах
pes, pedis ступня, нога
pedes, -itis пішаниця
pons, pontis міст
praedo, -ōnis грабіжник
pulvis, -eris порох, пил
rex, regis керманич, цар
rumor, -ōris чутка
sermo, -ōnis бéсіда, розмова, балачка
timor, -oris боязнь
turbo, -inis вихор
sal, salis сіль
sol, solis сонце
sanguis, -inis кров
unguis, -inis ніготь, пазур
venter, -tris утроба, черево
vertex, -icis шпиль гори, шум на воді

2. жeнcькoгo poдy:

aedes, -is храм
aedes, -ium хороми
aestas, -ātis літо
aetas, -ātis вік, літá
annāles, -ium анали, літóпис
arbor, -oris дерево
ars, artis знаття, мистецтво
arx, arcis вишгород, твердиня
avis, avis птиця
caedes, -is різня, бойовище
calamitas, -ātis біда
civitas, -ātis громада, держава
clades, -is втрата
clavis, -is ключ
classis, -is фльота
condicio, -ōnis умова
consuetūdo -ínis звичка
contio, -ōnis сход
dicio, -ōnis влада
facultas, -ātis спромога
factio, -ōnis партія
fames, -is голод
fauces, -ium пелька, провалля
febris, -is трясця, пропасниця
fors, fortis випадок
fraus, fraudis хитрощі, підступ
frons, frondis гíлляка
frons, frontis чоло, лоб
frux, frugis пашня
gens, gentis рід, народ, плем'я
hiems, hiemis зима
imāgo, -inis образ
juventus, -ūtis молодневa

laus, laudis слава, хвала
lex, legis закон
lux, lucis світло
maiestas, -ātis маєстат, величність
manes, -ium (pl. t.) тіні померших
mens, mentis ум, розум
merces, -ēdis заробіток, плата
moles, -is вагота
mors, mortis смерть
navis, -is корабель
necessitas, -ātis конечність, необхідність
nix, nivis сніг
nox, noctis ніч
nubes, -is хмара
obsidio, -ōnis облога
ops, opis поміч
opes, opum засоби
orīgo, -inis походіння
ovis, ovis вівця
palus, -ūdis болото, багно
pars, -tis частка
paupertas, -ātis бідність, убожество, злидні
pax, -cis спокій
penātes, -um пенати, домові
pietas, -ātis почуття обовязку, слухняність
plebs, -is плебс, голота
potestas, -ātis влада
preces, um просьба, прохання, благання
proles, -is нáросток
puppis, -is корма
quies, -ētis спокій
radix, īcis корінь
ratio, -ōnis рація, розум
regio, -ōnis країна

requies, -ētis спокій
salus, -utis здоровя, добро
secūris, -is сокира
sedes, -is сидіння, сідало, оселя
seges, -etis нива, засіяне поле
sementis, -is засів
senectus, -ūtis старість
servītus, -ūtis рабство, неволя
sitis, -is смага, згага
societas, -ātis товариство
suspicio, -ōnis заздрість
tellus, -ūris (ж. р.) земля (планета)
tempestas, -ātis негідь, негода
turris, -is башта, вежа
urbs, -bis місто
valetūdo, -inis стан здоровя
vallis, -is долина
vestis, -is одежа
vicis, vicem, vice одміна
virgo, -inis діва, дівчина
virtus, -ūtis чеснота
vis, vis, vim, vi; vires, virium, viribus сила
vitis, vitis виноградна лоза
voluntas, -atis бажання
voluptas, -atis вдоволення, роскіш, втіха
vox, vocis голос

3. середнього роду:

aes, aeris мідь
aequor, -oris море
agmen, -inis ватага, загін війська
animal, -ālis животина, звірина
cacumen, -inis вершок, верх
cadaver, -eris падло, труп
calcar, -aris острога

caput, -itis голова
carmen, -inis пісня, вірша
certamen, -inis змагання
cognomen, -inis прізвище
corpus, -oris тіло
cor, cordis серце
crimen, -inis проступство, злочин
crus, cruris гомілки
cubīle, -is кубло, ліжко
decus, -oris прикраса, убір, оздоба
dedecus, -oris ганьба, сором
discrīmen, -inis небезпека
exemplar, -aris примірник
facinus, -oris вчинок
(ne)fas est (не)можна
flumen, -inis течія, річка
foedus, -eris умова
frigus, -oris холод
fulgur, -uris } блискавка
fulmen, -inis }
funus, -eris похорон
genus, -eris рід
instar навзір
iter, itineris шлях, путь
ius, iuris право
lac, lactis молоко
latus, -ŏris бік
litus, -oris морський беріг
lumen, -inis світло
manc ранок
mare, -is море
mel, mellis мед
moenia, -ium мури, стіни
munus, -eris повинність

murmur, -uris мимріння, бурмотання
nomen, -inis імення, ім'я
numen, -inis кивання, воля
onus, -eris клунок
opus, eris робота
os, oris рот, уста
os, ossis кістка
pectus, -oris груди
pecus, -oris дріб, худоба
pondus, eris вагота
pondo хунт
rate, -is сіть
robur, -oris міць
rus, ruris село
scelus, -eris проступство
semen, -inis насіння
sidus, -eris зоря
tempus, -oris час
vectīgal, -ālis оплать, чинш
verbera, -um (pl. t.) тумаки
ver, veris весна
viscera, -um (pl. t.) тельбухи
volūmen -inis, сувій, згорток
vulnus, -eris виразка, рана

## Найчастіші йменники четвертої відміни

(основи на -u; nom. sg. м. р. на -us; с. р. на -u; gen. sg. на -ūs).

acus (ж. р.) голка
adventus прихід
aestus клекотіння (води)
anus жаба
arcus дуга, сагайдак, лук
artus частина тіла

aspectus вигляд, погляд
audītus чутка, поголоска
cantus співи
casus випадок
coāctu (тільки abl. sg.) з примусу
consulātus консулят
cornu (с. р.) ріг, загін війська
cultus трив життя
currus віз
cursus біг
domus (ж. р.) дома
equitātus кінnота, комонне військо
eventus вихід, кінець
exercitus військо
exitus вихід
fructus овощ
genu (с. р.) коліно
gradus ступінь
gustus смак, уподоба
habitus постать, убрання, стан
hortātu (тільки abl. sg.) з заохочування
Idus, Iduum (ж. р.) Іди (13-й або 15-й день місяця)
impetus напад
interitus погибель
iussu (тільки abl. sg.) з наказу
lacus озеро
magistratus урядовець, уряд
mandātu (тільки abl. sg.) з доручення
manus (ж. р.) рука
metus страх
missu (тільки abl. sg.) з доручення
motus рух, рушіння
natu (тільки abl. sg.) з роду

passus ступінь
peditātus піхота
porticus (ж. р.) портик
portus порт, причал
principātus першенство, панування
quercus (ш. р.) дуб
risus сміх
rogātu (тільки abl. sg.) на просьбою
saltus круча
sinus брижа, назуха
sensus почування
spiritus дух
tactus дóторк, дотик
tónitrus грім
tribus (ж. р.) триба
usus вжиток
vestītus одежа
victus прожиття, триб життя
visus вигляд, зір

## Найчастіші йменники пятої відміни

(основи на -e; всі ж. р. nom. sg. на -es, gen. sg. на ēi)

acies лезо; ряд війська
dies день
glacies лід, крига
effícies образ
fides вірність
meridies південь
pernicies погибель
planicies поляна
res річ, справа, діло
species вигляд
spes надія

## Найчастіші прикметники

1-а громада на us, a, um:

aliēnus чужий
altus високий
amplus просторий
angustus тісний, вузький
antiquus давній, старосвіцький
apertus открытий
aptus відповідний, вигідний
artus тісний
attentus пильний, уважний
avārus ненажерливий
bonus добрий, гарний
caecus сліпий
calidus гарячий
callidus мозолястий, хитрий
carus дорогий
cavus порожній
celsus чільний
ceteri (pl. t.) инчі
certus певний
clarus ясний
commodus вигідний, зручний
confertus начинений
cunctus всенький
densus густий
dignus гідний
indignus негідний
diversus неоднаковий
durus твердий, грубий
editus видатний, чільний
ferus дикий
(de)fessus стомлений
lassus знесилений

fatigātus стомлений, загнаний
fidus вірний
fortunatus щасливий
fretus уповаючий на
gratus вдячний
ignārus незнаючий
infestus ворожий
invītus нехочий
iustus справедливий
laetus веселий, радісний
latus широкий
longus довгий
magnus великий
maestus сумний
malus поганий
manifestus очевидний, виразний
mirus дивний
multus многий
mutus німий
mutuus позичений
notus відомий
ignōtus невідо́мий
nudus голий
opportūnus вигідний, доречний
opulentus багатий, заможний
(im)perītus (не)до́свідний
inermus див. inermis
parvus малий
pauci (pl. t.) деякі
plenus повний
plerīque, pleraeque, pleraque (gen. plurimorum, dat. plerisque й т. д.) більшість
praeruptus стрімкий, крутий
pristīnus передній

profundus глибокий
propinquus близький
(im)pūrus (не)чистий
rarus рідкий
rĕliquus решта, инчий
saevus лютий
salvus цілий, здоровий
sevērus суворий
stultus дурний
subitus напрасний, наглий
superbus пишний
tardus млявий
tranquillus тихий
tutus безпешний, певний
(in)usitātus (не)вживальний
vagus мандрівний
vanus марний
verus вірний
vivus живий

2-а громада на -er, -era, -erum:

asper, aspera, asperum костру́батий
liber вільний
miser мизерний
tener тендітний
prosper слушний
satur ситий, гладкий

3-а громада на -er, -ra, -rum:

aeger, aegra, aegrum слабий, хворий
creber густий
integer нетóркнутий
piger ледачий
pulcher уродли́вий, гарний

sacer священний
sinister лівий
dexter правий

4-а громада на -er, -ris, -re:

ácer, ácris, ácre гострий
ālacer, ālacris, ālacre бадьорий
celer, céleris, célere швидкий
céleber, célebris, célebre врочистий, славний
puter, putris, putre гнилий
salūber, salūbris, salūbre здоровий
vólucer, vólucris, vólucre летючий
equester, equestris, equestre кінний
pedester, pedestris, pedestre пішин
paluster, palustris, palustre багнистий
silvester, silvestris, silvestre лісовий

5-а громада на -is (м. й ж. р.), -e (с. р.):

brevis короткий
comis ввічливий, ласкавий
communis спільний
crudēlis жорстокий
deformis бридкий, гидкий, поганий
difficilis нелегкий
dulcis солодкий
exanimis непритомний
facilis легкий
fertilis плодючий, родючий
fortis сміливий, дерзкий
gracilis ставний, ловкий
grandis великий
gravis важкий
humilis низький
illustris ясний

immānis завальний
inānis марний
incolumis цілий
inermis беззбройний
informis бридкий, гидкий, поганий
insignis значний, значковатий
lēvis гладенький
levis легкий
lenis лагідний
mitis приязний, увічливий
mollis мякий
omnis увесь
segnis млявий
similis схожий, подібний, dissimilis несхожний, неподібний
suavis солодкий
tritis сумний
turpis ганебний
viridis зеленый

б-а громада на -s:

audax, -ācis сміливий
amens, -entis божевільний
clemens, -entis ласкавий
compos, compotis маючий
diligens, -entis падковитий
dives, divitis багатий
(in)felix, -īcis (не)щасливий
frequens, -entis численний
(im)memor, -moris (не)памятаючий
(im)par, paris (не)рівний
inops, -pis убогий
impotens, -entis безсилий
opulens див. opulentis
pauper, pauperis бідний

prudens, -entis далекосяглий
pubes, puberis дорослий
recens, -entis свіжий
sapiens, -entis розумний
insipiens, -entis дурний
superstes, superstitis зайвий
supplex, -licis благаючий
vehemens, -entis сильний
velox, -lōcis прудкий
anceps, ancipitis однаковий
praeceps, praecipitis стрімкий
particeps, participis причетний до чого
princeps, principis голова
simplex, simplicis звичайний
duplex, duplicis подвійний
triplex, triplicis троїстий
vigil, vigilis невситущий
vetus, veteris старий
uber, uberis плодючий
frugi розумний, чесний
nequam нікчемний

## Найчастіші дієслова I—IV відміни.

*Acuo* 3 acui acutum загострювати
*aestimo* 1 цінувати
existimo 1 міркувати
*aestuo* 1 кипіти, клекотіти
*ago* 3 ēgi actum гнати;
circum-, perago 3 ēgi actum
ab-, amb-, ad-, ex-, prod-, red-, sub-, transigo 3 ēgi actum
cōgo (cum + ago) 3 coēgi coactum
nego (ne + ago) 1
dēgō 3 dēgi (de + ago)
castīgo 1 (castum + ago)
fatigo 1 заганяти (див. fatiscor)
iurgo 1 сваритися
litigo 1 (litem + ago) позиватися
mitigo 1 (mitim + ago)
navigo 1 (navim + ago)
purgo 1 (purum + ago)
remigo 1 (remos + ago)
(ex)agito 1 frequent.
cogito 1 (cum + agito)
age agite ну!
ápage геть!
*aio* (v. def.) ais ait — aiunt; praes. coni. aias aiat aiant, imp. ind. aiēbam prf. ind. ait каже
*algeo* 2 alsi мерзнути;
indulgeo 2 indulsi indultum потурати
*alo* 3 alui altum годувати
*amicio* 4 amixi (amicui) amictum одягати, закутувати
*amo* 1 любити, кохати

*ambulo* 1 гуляти, шпацірувати

*ango* 3 anxi гиснути, давити

apiscor торкатися

adipiscor 3 adeptus s. досягати

*apto* 1 лагодити, прироблювати

*arbitror* 1 arbitrātus s. думати, гадати

*arceo* 2 arcui artum гнути

co-, exercеo 2 ercui ercitum

*ardeo* 2 arsi arsum горіти, палати

*areo* 2 бути сухим

*arguo* 3 argui argūtum зясовувати, доводити

co-, redarguo 3 argui

*armo* 1 узброювати

*aro* 1 орати

*audeo* 2 ausus s. (v. semid.) сміти, насмілюватись

*audio* 4 слухаю, чую;

obēdio 4 слухаюсь

*augeo* 2 auxi auctum збільшувати

*aveo* 2 бажати

ave! здоров!

*Bibo* 3 bibi bibitum пити

*blandior* 4 (v. dep.) лащитися

*Cado* 3 cecidi casum падати;

ac-, con-, de-. dis-, ex-, in-, inter-, oc-, recido 3 cidi

*caedo* 3 cecidi caesum рубати,

con-, ex-, in-, inter-, prae-, succido 3 cidi cisum

*caelo* 1 вирізувати

*caleo* 2 calui calitūrus бути теплим

*cano* 3 cecini cantum співати

ac-, con-, oc-, praecino 3 cinui centum

*candeo* 2 candui бути білим
acincendo 3 cendi censum запалювати
*capio* 3 cepi captum хапати, брати
ac-, con-, de-, ex-, in-, inter-, per-, prae-, re-, suscipio-, cēpi ceptum
capesso 3 capessīvi capessītum
occupo 1
mancipo 1 визволяти
recupero 1
*careo* 2 carui caritum не мати
*carpo* 3 carpsi carptum шарпати
decerpo 3 decerpsi decerptum чухрати
*cavo* 1 довбати
*caveo* 2 cāvi cantum ховатися
*cedo* 3 cessi cessum іти, ходити;
abs-, ac-, ante-, con-, de-, dis-, ex-, in-, inter-, prae-, pro-, re-, succēdo 3 cessi cessum
*cesso* 1 переставати
*celo* 1 ховати
*cello* 3 ceculi culsum іти
ex-, per-, praecello 3 culi culsum
*censeo* 2 censui censum цінувати, думати;
re-, succenseo 2 censui censum
*cerno* 3 crēvi crētum ділити; бачити;
de-, dis-, secerno 3 crēvi crētum
*(de)certo* 1 змагатися
*cieo* 2 (u 4 cire) cīvi citum рушу, порушую,
ac-, con-, excio 4 cīvi citum
con-, ex-, in-, re-, solli-, suscito 1
*(ac)cingo* 3 cinxi cinctum підперізувати, оточати
(con-, de-, ex-, re-) *clāmo* 1 кричати;
*claudo* 3 clausi clausum замикати;
circum-, con-, dis-, ex-, in-, inter-, prae-, recludo 3 clus clusum

*claudeo* (claudico 1) 2 кульгати

*declāro* 1 оповіщати

*clango* 3 клекотати (про птиці)

*(de)clino* 1 нахиляти

*clepo* 3 красти

*coepi* (v. def. має форми тільки actionis perfectae і coeptus) я почав

*cōlo* 3 colui cultum пеклюватися, обробляти;
incōlo 3 colui cultum

*comitor* 1 іти з ким

*(ac)commodo* 1 пристосувати

*concilio* 1 злучати

*conor* 1 (v. dep.) силкуватись

*contemno* 3 contempsi contemptum гордувати ким

*(dē)coquo* 3 coxi coctum (з)варити

*creo* 1 обирати

*cremo* 1 палити

*crepo* 1 crepui crepitum скрипіти;
dis-, increpo 1 crepui crepitum
(in)crepito 1

*cresco* 3 crēvi crētum рости;
ac-, con-, de-, excresco

*cubo* 1 cubui cubitum лежати;
ac-, ex-, incubo

*cudo* 3 cudi cusum кувати

*cumbo* 3 cubui cubitum лягати,
con-, dis-, in-, oc-, pro-, succumbo.

*cumulo* 1 скупчувати

*cupio* 3 cupīvi cupītum бажати

*curo* 1 дбати коло чого, курувати

*curro* 3 cucurri cursum бігти;
ac-, con-, de-, ex-, in-, oc-, per-, pro-, re-, succurro 3 curri cursum
con-, occurso

*ac-, ex-, recuso* обвинувачувати, перепрошувати, відмовлятись

*Damno* 1 засуджувати;
condemno 1 обвинувачувати

*me (de)decet* мене (не)показує
*(de)dico* 1 казати, показувати;
ab-, in-, iu (ius) prae-, vin (vim) dico 1

*deleo* 2 delēvi delētum нищити
*dico* 3 dixi dictum казати, говорити
bene-, male-, e-, in-, inter-, praedico

*(in)dignor* 1 (v. dep.) (не)вважати себе гідним
*disco* 3 didici discitūrus учитись чого;
e-, perdisco

*do* 1 dedi dătum давати;
circum-, venumdo 1 dedi datum
ab-, ad-, con-, cre-, de-, di-, e-, in-, per-, pro-, red-, sub-, tra-, ven-, abscondo 3 didi ditum
mando (manu + do) 1 вручати
commendo 1 припоручати
dono 1 дарувати

*docco* 2 docui doctum учити
*doleo* 2 dolui dolitūrus боліти, тужити
*domo* 1 domui domitum гамувати
*dormio* 4 спати
*dubito* 1 вагатися
*dūco* 3 duxi ductum вести;
ab-, con-, de-, disdūco
educo 4 напутовати.

*Edo* 3 edi esum їсти
comedo

*egeo* 2 egui не мати чого
indigeo 2 indigui

*emo* 3 ēmi emptum ємлю, брати;
coemo
ad-, dir-, ex-, inter-, per-, redimo 3 emi emptum
co-, de-, pro-, sumo 3 mpsi mptum
ab-, as-, con-, prae-, resūmo

*epulor* 1 (v. dep.) бенкетувати

*erro* 1 блукати

*erudio* 4 учитися

*Facio* facere fēci factum робити;
cale-, pate-, satisfacio
af-, con-, de-, ef, in-, inter-, per-,prae-, pro-,
re-, sufficio ficere fēci fectum
facesso 3 facessīvi facessītum
amplifico 1 розпросторювати
gratificor 1 (v. dep.) дякувати
proficiscor 3 profectus s. (v. dep.) (від)рушати
fio fieri factus s. — pass. до facio

*fallo* 3 fefelli falsum спихати, піддурювати;
refello 3 refelli refalsum

*faucio* 4 farsi fartum начиняти;
con-, refercio 4 refersi refertum

*fateor* 2 fassus s. (v. dep.) признаватися;
con-, dif-, profiteor 2 fessus s.
infitior 1 (v. dep.) не признаватися

*fastidio* 4 пишатися

*fatiscor*;
defetiscor 3 fessus s. (v. dep.) гріскаця, втомлятися

*faveo* 2 favi fautum прияти

*fendo* 3 fendi, fensum бити;
de-, offendo 3 fendi fensum

*ferveo* 2 ferbui кекотіти

*ferio* 4 бити

*festino* 1 квапитись

*fido, fidere* fisus s. (v. semid.) йняти віри;
con-, diffido

*figo* 3 fixi fixum забивати в що;
af-, con-, de-, interfigo

*findo* 3 fidi fissum колоти;
dif-, infindo

*fingo* 3 finxi fictum ліпити;
af-, dif-, effingo

*(de)finio* 4 обмежовувати

(af-, con-)*firmo* 1 зміцнювати

*flagro* 1 палати

*flaveo* 2 жовтіти

*fleo* 2 flēvi flētum плакати

*flecto* 3 flexi flexum гнути

*fligo* 3 flixi flictum чавити;
af-, con-, profligo

*floreo* 2 florui цвісти

*flo* 1 дути;
af-, con-, in-, sufflo

*fluo* 3 fluxi fluxum плинути;
af-, de-, ef-, influo
fluctuo 1 хвилюватися

*fodio* fodere fōdi fossum копати, рити;
con-, per-, suffodio

*foedo* 1 ганжувати

*for* fārі fātus s. (v. dep.) балакати;
af-, ef-, praefor

*foveo* 2 fovi fotum гріти

*frango* 3 frēgi fractum ломати;
con-, ef-, in-, per-, refringo

*fraudo* 1 кривдити, підурювати
*fremo* 3 fremui fremitum гриміти, гримати
*frendo* 3 (2) frendui fresum ростирати
*freno* 1 загнуздувати
*frico* 1 fricui frictum fricātum терти;
in-, refrico

*frigeo* 2 frixi мерзнути
*fruor* frui fructus s. (v. dep.) користуватися
*fugio* fugere fugi fugitum тікати;
au-, de-, dif-, ef-, perfugio
fugo 1 гнати

*fulcio* 4 fulsi fultum підпірати
*fulgeo* 2 fulsi блищати, сяти
*fundo* 3 fūdi fūsum сипати, лити;
circum-, con-, dif-, ef-, inter-, of-, pro-, suffundo

*fundo* 1 фундувати, закладати
*fungor* fungi functus s (v. dep.) мати спіл у чому

*Gaudeo* gaudēre, gavīsus s (v. semid.) радіти
*gemo* 3 gemui, gemitum стогнати
*geo* 3 gessi, gessum нести;
ag-, con-, di-, suggero

*gigno* 3 genui, gentium родити
*glomero* 1 змотувати, купчити
*glisco* 3 тліти
*glubo* 3 glupsi, gluptum лупити
*gradior* гряду;
ag-, con-, e-, in-,pro-, regredior, gredi, gressus s. (v. dep.)

*guberno* 1 правувати, керувати

*Habeo* 2 habui, habitum мати;
ad-, co-, in-, prohibeo 2 hibui hibitum
debeo (de+habeo), 2 debui, debitum маю од кого, я винен кому
praebeo (prae+habeo), 2 praebui, praebitum даю кому
*haereo* 2 haesi, haesum грузнути;
ad-, cohaereo
*halo* 1 дихати
*haurio* 4 hausi haustum черпати
*hebeo* 2 бути тупим
*hendo* 3 хапати;
prehendo 3 hendi hensum
com-, de-, reprehendo
*hio* (hisco 3) 1 зіяти
*hinnio* 4 пржати
*horreo* 2 horrui їжачитися
*hortor* 1 (v. dep.) намовляти;
ad-, dehortor
*humeo* 2 бути вохким
*humo* 1 ховати (мерця)

*laceo* 2 iacui iacitūrus лежати
*iacio* iacere iēci iactum кидати;
ab-, ad-, con-, de-, dis-, e-, in-, ob-, pro-, re-, subtraiicio iicere iēci iectum
iacto 1
iaculor 1 (v. dep.) стріляти
*ico* 3 ici ictum торкатися
*imitor* 1 (v. dep.) удавати кого
*inchoo* 1 починати
*inquam* (v. dep.) inquis inquit inquimus inquitis inquiunt prf. ind. inquisti inquit сказав
*insidior* 1 (v. dep.) засідати на кого

*interpolo* 1 підроблювати
*interpretor* 1 (v. dep.) тлумачити
*intro* 1 входити
*irascor* 3 iratus s (v. dep.) гніватися
*irrito* 1 іритувати, дрочити
*iubeo* 2 iussi iussum веліти, наказувати
*iungo* 3 iunxi iunctum злучати;
ad-, con-, dis-, in-, seiungo
*iugulo* 1 душити
*iūro* 1 присягатись;
con-, periūro
*iurgor* 1 (v. dep.) сваритися
*iuvo* 1 iūvi iūtum 1 помагати;
adiuvo

*Labor* 3 lapsus s (v. dep.) сковзатися;
al-, col-, de-, di-, e-, il-, pro-, relabor
*labōro* 1 робити
*lacio* lacere laxi lactum вабити, надити
de-, pellicio licere lexi lectum
e-, illicio licere licui licitum
lacesso 3 lacessīvi lacessītum дратувати
delecto 1 приваблювати
*lacero* 1 розривати
*laedo* 3 laesi laesum бити;
col-, e-, illīdo 3 līsi līsum
*laetor* 1 (v. dep.) радіти
*lambo* 3 lambi lambitum лизати
*langueo* 2 langui бути млявим
*lanio* 4 рвати
*largior* 4 largītus s. дарувати кого чим
*lateo* 2 latui ховатися
*laudo* 1 хвалити
*lavo* 1 lavi lautum мити

*lego* 3 lēgi lectum збірати, читати;
col-, de-, e-, seligo 3 lēgi lectum
di-, intel-, negligo 3 lexi lectum
(de)lego 1 посилати, вирядати
*lenio* 4 гамувати
*levo* 1 підводити, підносити, піднімати
*libo* 1 лити
*libero* 1 визволяти;
delibero 1 обмірковувати
*libet* 2 libuit libitum est s. lubet любо
*libro* 1 важити
*liceo* 2 licui licitum іти на продаж;
liceor 2 licitus s. (v. dep.) заправити (ціну)
polliceor 2 licitus s. (v. dep.) обіцяти
*ligo* 1 вязати;
de-, ob-, subligo 1
*lingo* 3 linxi lictum лизати
*linquo* 3 liqui lictum покидати
de-, relinquo
*liqueo* (liquor 3) 2 liqui бути прозорим
*lino* 3 levi litum мазати
*(de)liro* 1 божеволіти
*lito* 1 благати жертвами
*liveo* 2 синіти
*(col)loco* 1 наймати
*loquor* 3 locūtus s. (v. dep.) балакати
al-, colloquor
*luceo* 3 luxi світити
(il)lustro 1
*lucror* 1 (v. dep.) користувати чого
*luctor* 1 (v. dep.) боротися
*lūdo* 3 lusi lusum грати:
e-, illūdo
ludifico 1 глузувати

*lugeo* 2 luxi luctum тужити
*luo* 3 lui lutum = lavo
lustro 1 приносити очищальні жертви, оглядати

*Macero* 1 виснажувати
*machinor* 1 (v. dep.) винаходити
*macto* 1 величати
*madeo* 2 madui просякати
*maereo* 2 maerui сумувати
*māno* 1 литися, тікти,
e-, permāno 1
*mando* 3 mandi mansum жувати
*maneo* 2 mansi mansum зоставатися
per-, remaneo
*marceo* 2 стиратися
*matūro* 1 квапитися
*medeor* 2 medicātus s (v. dep.) радкувати коло кого, чого, курувати;
meditor 1 (v. dep.) обмірковувати
*memini* meminisse (v. def.) памятаю;
(com)memoro 1 нагадувати
meniscor 3 menītus s. (v. dep.)
reminiscor
*emendo* 1 виправляти
*mentior* 4 mentītus s. (v. dep.) видумувати, вигадувати, брехати;
(com)meo 1 ходити туди й сюди
*mercor* 1 (v. dep.) ґандлювати
*mereo* (mereor 2 meritus s.) 2 merui meritum вислужувати
*mergo* (merso 1) 3 mersi mersum тонути;
de-, e-, im-, submergo
*metior* 4 mensus s. (v. dep.) міряти;
e-, per-, remetior

*meto* 3 messui messum жати;
e-, demĕto
*metuo* 3 metui вагатися
*mico* 1 micui блимати;
emicŏ
dimico 1 avi ātum боротися, битися
*mineo* 2 стирчати;
e-, immineo
minor 1 (v. dep.) погрожувати
*minuo* 3 minui minūtum зменшувати;
com-, di-, imminuo
*(ad)ministro* 1 керувати
*(ad)miror* 1 (v. dep.) дивитися, дивуватися
*miscĕo* 2 miscui mixtum мішати;
permisceo
*misereor* 2 miseritus s. (v. dep.) жалкувати за ким
(com) miseror 1 (v. dep.) жалітися на кого, що
*mitto* 3 misi missum посилати, метати;
ad-, a-, con-, de-, di-, e-, im-, o-, per-, pro-, re-, sub-, transmitto
*moderor* 1 (v. dep) міркувати що
*modulor* 1 (v. dep.) в міру що робити
*molior* 4 molītus s. (v. dep.) двигати, рушити
*mollio* 4 молити
*molo* 3 molui molitum молоти
*immolo* 1 посипати меливом, боронном
*moneo* 2 monui monitum нагадувати,
ad-, commoneo
*(de)monstro* 1 показувати
*moror* 1 moratus s. (v. dep.) гаяти, гаятися, баритися
*mordeo* 2 momordi morsum кусати
*morior* mori mortuus s. moritūrus (v. dep.) умірати
*mōveo* 2 mōvi mōtum рушу, соваю;
ad-, a-, com-, de-, per, re-, submoveo

*mugio* 4 мукати
*mulceo* 2 mulsi mulsum гладити
*mulco* 1 топтати
*mulgeo* 2 mulsi mulsum доїти
*munero* 1 дарувати
*munio* 4 загорожувати
*communico* 1 робити що спільним
*muto* 1 (з movito) пересовую, міняю;
im-, com-, per-, transmūto
*obmutesco* 3 mutui мліти, вмлівати

*Nanciscor* 3 nactus s. (v. dep.) досягати
*narro* 1 оповідати, росказувати
*nascor* 3 natus s. (v. dep.) родитися
*navo* 1 тямити на чому
*neco* 1 вбивати
*necto* 3 nexui nexum вязати, плести;
an-, innecto
*negotior* 1 (v. dep.) гандлювати
*neo* 2 nevi netum прясти
*ningit* 3 ninxit сніжить, сніг іде
*niteo* 2 nitui лисніти
*nitor* 3 nixus s. (v. dep.) пнкати, обпиратися;
an-, e-, ob-, subnītor
*noceo* 2 nocui nocitūrus вадити, шкодити
*nomino* 1 називати кого на ймення
*no* 1 плавати;
nato 1
*nosco* 3 novi notum знати;
ag-, cog-, inter-, praenosco
noscito 1
ignōro 1 не знати, нехтувати
*renovo* 1 поновляти
*nubo* 3 nubsi nuptum виходити заміж

*nugor* 1 (v. dep.) точити теревені
*nuo* 3 nui nutum nuitūrus кивати;
ab-, adnuo
nuto 1
*numero* 1 лічити, рахувати
*nuntio* 1 оповіщати;
de-, ob-, pro-, renuntio
*nutrio* 4 смоктати; годувати

*Obliviscor* 3 oblītus s. забувати
*obscūro* 1 затемнювати
*obsecro* 1 благати
*odi* odisse osūrus (v. def) ненавидіти
*oleo* 2 olui тхнути;
ad-, redoleo
*oleo* 2 olui рости;
aboleo 2 olēvi olitum недавати рости
abolesco 3 olēvi чучверіти
adolesco 3 olēvi ultus
coalesco 3 alui alitum зростатися
ex-, in-, obsolesco 3 olēvi olētus
*ominor* 1 (v. dep.) віщувати
*onero* 1 навантажувати
*opinor* 1 (v. dep.) сподіватися
*oportet* 2 oportuit треба
*opto* 1 виглядати;
adopto 1 вспиновляти
*orbo* 1 осиротити
*oro* 1 благати, просити, молитися.
adōro 1
*ordior* 4 orsus s. (v. dep.) починати
*orior* 4 ortus s. oritūrus (v. dep.) являтися;
ad-, ex-, oborior
*ordino* 1 шикувати (полки)

*orno* 1 прибирати, прикрашати;
exorno 1
*otior* 1 (v. dep.) починати
*ovo* 1 радіти

*Pabulor* 1 (v. dep.) фуражувати, добувати паші
*paciscor* 3 pactus s. (v. dep.) умовлятися
*me paenitet* 2 paenituit каятися
*palleo* 2 pallui бліднути
*palpo* 1 гладити
*pando* 3 dandi pansum розпросторювати
*pango* 3 panxi (pepigi) pactum вбивати що;
repango 3 засовувати
com-, impingo 3 dĕgi pactum
*(ap)pareo* 2 parui paritūrus являтися;
apparet ясно
*pario* 3 peperi partum paritūrus родити;
ab-, com-, operio 4 perui pertum
reperio. 4 repperi repertum
experior 4 expertus s. досвідчуватися
opperior 4 oppertus s. виглядати, ждати
*paro* 1 рівняти, готувати;
ap-, com-, prae-, re-, separo
impero 1 веліти
propero 1 поспішатися
*parco* 3 peperci (parsum) temperatum прияти кому
*partior* 4 partītus s. (v. dep.) ділити на шматки;
dis-, impertio 4
*pasco* 3 pavi pastum пасти,
compesco 3 pescui гамувати
*pateo* 2 patui бути открити
*patior* pati passus s. (v. dep.) терпіти, страждати;
perpetior perpeti perpessus s.

*patro* 1 здійснювати;
im-, perpetro 1 досягати
*paveo* 2 pavi страхатися чого, полохатися
*pecco* 1 помилятися, грішити
*pecto* 3 pexui pexum чесати
*impedio* 4 спутувати
*expedio* 4 роспутувати
*compesco* 3 compescui путати
*oppedo* 3 oppēdi затоптувати
*pello* 3 pepuli pulsum штовхати, пхати;
ap-, com-, interpello 1
ap-, com-, ex-, im-, per-, pro-, repello 3
*pendeo* 2 pependi висіти;
de-, impendeo
*pendo* 3 pependi pensum вішати, важити;
ap-, ex-, im-, re-, suspendo
penso 1
com-, dispenso 1
*pencĕro* 1 вникати
*peregro* 1 мандрувати, подорожувати
*peregrinor* 1 (v. dep.) мандрувати
*percunctor* 1 (v. dep.) роспитувати
*peto* 3 petīvi petītum лучати;
ap-, com-, ex-, op-, re-, suppeto
*me piget* мене коле
*pingo* 3 pinxi pictūm малювати
*piscor* 1 (v. dep.) рибачити, ловити риби
*placco* 2 placui placiturus подобатися;
displiceo
*placo* 1 благати
*plango* 3 planxi planctum ляскати
*plaudo* 3 plausi plausum ляскати
*pleo* 2 plēvi plētum наповнювати;
com-, ex-, impleo

*plecto* 3 бити
*plecto* 3 plexi plexum плести;
am-, complector 3 plexus s. обіймати
*plico* 1plicūi plicitum плести;
com-, implico 1 plicui plicitum
ap-, ex-, replio 1 plicavi plicatum
dūplico 1
multiplico 1
supplico 1
*ploro* 1 голосити;
ex-, implōro
*pluit* 3 дощить, дощ іде
*me poenitet* 2 poenituit я каюся
*polleo* 2 pollui мати вагу
*polluo* 3 pollui pollūtum марати
*pōno* 3 posui positum класти, ложити;
ante-, ap-, com-, de-, dis-, ex-, im-, inter-, op-, prae-,
pro-, re-, suppōno
*(de)populor* 1 (v. dep.) вилюднювати, плюндрувати
*porto* 1 возити, носити;
com-, de-, ex-, im-, reporto 1
*posco* 3 poposci poscitūrus вимагати;
ex-, reposco
postulo 1 вимагати
*potior* 4 potītus s. (v. dep.) посідати що
*poto* 1 potāvi potum пити
*praedor* 1 (v. dep.) грабувати
*prandeo* 2 prandi prandsum снідати
*deprāvo* 1 викривляти
*precor* 1 (v. dep.) просити;
deprecor
*prehendo* 3 prehendi prehensum хапати;
com-, de-, reprehendo

*premo* 3 pressi pressum тиснути, давити;
com-, de-, ex-, im-, op-, re-, supprimo
*privo* 1 позбавляти
*probo* 1 пробувати;
ap-, comprobo
*appropinquo* 1 наближатися
*me pudet* 2 puduit мені стидно, соромно
*repudio* 1 нудити, odкидати
*pugno* 1 битися навкулачки;
ex-, op-. repugno
*pungo* 3 pupugi punctum колоти
*punio* 4 карати
*puto* 1 чистити, думати;
com-, disputo

*Quaero* 3 quaesīvi quaesītum шукати;
ac-, con-, ex-, per-, requīro 3 quisīvi quisītum
*quaeso* quaesumus (v. def.) прошу, просимо
*quatio* 3 quassi quassum качати, гойдати, хитати;
con-, de-, dis-, ex-, in-, percutio 3 cussi cussum
*queror* 3 questus s. жалітися
*quiesco* 3 quiēvi quiētum одпочивати, заспокоюватися;
ac-, requiesco

*Rado* 3 rasi rasum радити, дряпати
*rapio* 3 rapui raptum
ar-, cor-, de-, di-, e-, prae-, proripio 3 ripui reptum
*rego* 3 rexi rectum правувати;
ari, cor-, di-, e-, por-, surrigo 3 rexi rectum
pergo 3 perrexi perrectum
surgo 3 surrexi surrectum
con-, in-, resurgo
regno 1

*recordor* 1 (v. d.) згадувати
*reor* 2 ratus (v. dep.) гадати
*repo* 3 repsi reptum лізти, плазувати
*rideo* 2 risi risum сміятися;
ar-, irrideo
*rigo* 1 поливати
*rigeo* 2 rigui стирчати
*rixor* 1 (v. dep.) сваритися
*rōdo* 3 rosi rosum гризти;
cor-, derōdo
*rogo* 1 просити, питатися;
ar-, de-, e-, inter-, ir-, pro-, subrogo
*rubeo* 2 rubui червоніти
*ructo* 1 ригати
*rudo* 3 rudīvi rudītum ревіти
*erudio* 4 вчити
*rumpo* 3 rupi ruptum рвати;
cor-, di-, e-, inter-, ir-, per-, praerumpo
*ruo* 3 rui rūtum рушати;
cong-, cor-, e-, ing-, ir-, ob-, proruo

*Sacro* (consecror 1) 1 освящати;
exsecror 1 (v. dep.) проклинати
sacrifico 1 приносити жертви
*saepio* 4 городити
*saevio* 4 лютувати;
persevio 4
*(prae)sagio* предчувати
*salio* 4 salui saltum плигати, скакати;
as-, de-, ex-, re-, transilio 4 silui, sultum
salto 1
ex-, in-, resulto 1
*salveo* 2 бути здоровим,
saluto 1 вітати

*sano* 1 гоїти
*sancio* 4 sanxi sanctum святити, освящати
*sapio* 3 sapīvi бути розумним;
desipio 3 sipui божеволіти
*sarcio* 4 sarsi sartum лагодити;
resarcio
*scabo* 3 scabi скубати; тесати;
scalpo 3 scalpsi scalptum дряпати
*scando* 3 scandi scansum скакати;
as-, con-, descendo 3 scendi scensum
*scindo* 3 scidi scissum рвати;
di-, ex-, rescindo
*(ne)scio* 4 (не)знаю;
a-, con-, descisco
*scribo* 3 scripsi scriptum скрéбти, писати;
circum-, con-, de-, in-, per-, prae-, pro-, re-, subscribo
*sculpo* 3 sculpsi sculptum = scalpo
*sēco* 1 secui sectum сікти;
desēco
*sedeo* 2 sēdi sessum сидіти;
circum-, supersedeo
as-, de-, dis-, in-, ob-, possideo 2 sedi sessum
prae-, resideo 2 sidui
sedo 1 присажувати
*(con)senesco* 3 senui старітися
*sentio* 4 sensi sensum почувати,
as-, dissentio
*sepelio* 4 sepelīvi sepultum ховати мерця
*sequor* 3 secūtus s. (v. dep.) іти за ким;
as-, con-, ex-, in-, ob-, per-, prosequor
sector 1 (v. dep.)
*sero* 3 sēvi sātum сіяти;
con-, insero 3 sēvi situm

*sero* 3 serui sertum вязати;
as-, con-, de-, dis-, edis-, ex-, insero
*serpo* (= repo) 3 serpsi serptum
*servo* 1 берегти, стерегти;
con-, ob-, reservo
*servio* 4 служити
*sibilo* 1 сопти
*sicco* 1 сушити
*sido* 3 sidi sessum сідати;
as-, con-, de-, re-, subsido
*considero* 1 роаглядати що
*desidero* 1 не бачити чого, нудити ся за чим, бажати
*signo* 1 значкувати;
as-, con-, de-, ob-, resigno
significo 1 назначувати
*sileo* 2 silui мовчати (про природу)
*simulo* 1 приставлятися, удавати з себе кого;
dis-, insimulo
*sino* 3 sivi situm дозволяти;
desino 3 desii desitum переставати
*sinuo* 1 гнути;
inciluo
*dissipo* 1 розсипати
*sisto* 3 stiti statum становити, ставити;
ad-, con-, de-, ex-, in-, ob-, per-, re-, subsisto 3 stiti stitum
*sitio* 4 жадати
*solor* 1 (v. dep.) підсилювати
consolor
*soleo* 2 solitus s. (v. semid.) мати звичай
*solvo* 3 solvi solūtum розвязувати;
ab-, dis-, exsolvo
*sono* 1 sonui sonitum sonatūrus звучати, зленіти;
con-, dis-, resono

*sorbeo* 2 sorbui сьорбати
*sordeo* 2 sordui бути гряним
*sortior* 4 sortītus s. (v. dep.) кидати жеребок
*spatior* 1 (v. dep.) шпацірувати
*spargo* 3 sparsi sparsum сипати;
a-, con-, dispergo
*specio* 3 spexi spectum дивитися;
a-, con-, de-, di-, in-, pro-, re-, suspicio
specto 1
ex-, prospecto
suspicor 1 (v. dep.) заздрити кому
*sperno* 3 sprēvi sprētum гидувати, ганьбити
*spēro* 1 сподіватися;
despero 1 не сподіватися, зневірюватися
prospero 1 сприяти
*spiro* 1 дихати;
a-, con-, ex-, in-, re-, suspiro
*splendeo* 2 splendui блищати
*spolio* 1 грабувати
*spondeo* 2spopondi sponsum обіцяти,
respondeo 2 spondi sponsum одповідати
*spuo* 3 spui spūtum плювати;
con-, respuo
*squaleo* 2 squalui зашкарубнути
*statuo* 3 statui statutum становити, ставити,
con-, de-, in-, prae-, pro-, re-, substituo
*stauro* 1 ставити;
in-, restauro
*destino* 1 призначати
*obstino* 1 встоювати за що
*sterno* 3 strāvi strātum стелити;
con-, prosterno
*sternuo* 3 sternui чхати

*sterto* 3 sternui хропти
*sto* 1 steti statum стоятн;
ante-, circumsto
con-, di-, ex-, in-, ob-, per-, prae-, resto 1 stiti stitum
*stillo* 1 капотіти
*stinguo* 3 stinxi stinctum колоти;
di-, ex-, in-, restinguo
*stimulo* 1 підбивати
*stipo* 1 оточувати
*stipulor* 1 (v. dep.) іти в парі
*strepo* 3 strepui strepitum шуміти;
obstrepo гримати на кого
*strideo* (strido 3) 2 stridi свистіти
*stringo* 3 strinxi strictum черкати об що, тягти;
a-, de-, di-, ob-, per-, praestringo
*struo* 3 struxi structum стругати, будувати;
con-, de-, in-, ob-, substruo
*studeo* 2 studui падкувати коло чого
*stupeo* 2 stupui остовпіти, вмівати
*suadeo* 2 suasi suasum радити кому;
dis-, persuadeo
*suesco* 3 suēvi suētum звикати;
as-, consuesco
*sudo* 1 потіти
*suo* 3 sui sūtum шити;
dissuo
*supero* 1 перемагати кого

*Tabeo* (tabesco 3) 2 tabui вянути
*taceo* 2 tacui tacitum мовчати;
con-, reticeo 2 ticui
coeticesco 3 ticui
*me taedet* 2 taetuit pertaesum est мені обридло

*tango* 3 tetigi tactum торкатися;
at-, con-, obtingo 3 tigi tactum
regintegro 1
*(con)tamino* 1 (за)шлямувати
*temno* (contemno) 3 tempsi temptum гидувати, нехтувати
*taxo* 1 цінувати
*tempero* 1 міркувати;
obtempero
*tego* 3 texi tectum покривати
*contemplor* 1 (v. dep.) оглядати
*tendo* 3 tetendi tentum тягти
at-, con-, de-, dis-, ex-, in-, os-, por-, praetendo 3 tendi tentum
tento 1
in-, os-, sustento
*teneo* 2 tenui tentum держати, тягти;
abs-, at-, con-, de-, dis-, ob-, per-, re-, sustineo 2 tinui, tentum
continuo 1 тягти
*tenuo* 1 виснажувати, робити тончим
extenuo
*tepeo* 2 tepui теплішати
*tergeo* 2 (tergo 3) стирати
*tero* 3 trīvi trītum терти
at-, con-, obtero
*termino* 1 обмежовувати
*terreo2* terrui territum лякати
*testor* 1 (v. dep.) свідчити
de-, obtestor
*texo* 3 texui textum ткати;
con-, in-, prae-, re-, subtexo
*timeo* 2 timui полохатися, боятися
*tinguo* 3 tinxi tinctum розмальовувати
distinguo відрізняти

*titubo* 1 спотикатися
*tolero* 1 терпіти
*tollo* 3 sustuli sublātum підносити, підіймати
at-, extollo

*tondeo* 2 totondi tonsum стригти
*tono* 1 tonui tonitum гриміти
at-, intono

*torpeo* (torpesco 3) 2 torpui вмівати
*torqueo* 2 torsi tortum крутити, мордувати, звиватися
ex-, retorqueo

*torreo* 2 torrui tostum сушити, смажити
*traho* 3 traxi tractum волікти, тягти;
abs-, at-, con-, de-, dis-, ex-, re-, subtraho

*tremo* 3 tremui тремтіти
trepido 1 метушитися

*tribuo* 3 tribui tributum розділяти (на трибу);
at-, con-, distribuo

*trico* 1 плутати
*trucido* 1 вбивати
*trūdo* 3 trūsi trūsum випихати;
abs-, con-, detrūdo

*(in)tueor* 2 tuitus s (v. dep.) дивитися на (за) к. ч.
*tutor* 1 (v. dep.) наглядати за к. ч.
*tumeo* 2 tumui пухнути
*tundo* 3 tŭtŭdi tūsum (tūnsum) бити
con-, ob-, per-, retundo

*turbo* 1 турбувати
dis-, ex-, perturbo

*turgeo* 2 tursi = tumeo
*turpo* 1 ганжувати

*Exuo* 3 exi exūtum роззувати
imbuo
indus вбувати, вдягати
*ululo* 1 вити, вию.
*ulciscor* 3 ultus s. (v. dep.) мститися
*undo* (redundo) 1 хвилюватися
abundo 1 литися через край
*urgeo* 2 ursi ursum чавити
*uro* 3 ussi ustum палити;
comb-, ex-, inūro
*utor* 3 usus (v. dep.) вживати
abutor зловживати
*uvco* (uvesco 3) 2 воккнути

*Vaco* 1 бути порожнім, пустим
*vacuo* 1 опорожняти
*vado* 3 іти;
e-, invado
*vagor* 1 (v. dep.) блукати
*valeo* 2 valui valitūrus бути здоровим
*evanesco* 3 evanui зникати
*vapōro* 1 наповняти парою
*vario* 1 відмітовати(ся)
*(de)vasto* 1 нищити, плюндрувати
*veho* 3 vexi vectum везти
circum-, in-, praetervehor 3 vectus s. (v. dep.)
veho 1 мордувати
*vello* 3 velli (vulsi) vulsum рвати
a-, con-, di-, e-, revello
*vellico* 1 рвати; ганьбити
*venor* 1 (v. dep.) полювати
*veneror* 1 (v. dep.) поважати

*venio* 4 veni ventum приходити,
circum-, con-, discon-, d-, e-, inter-, in-, ob-, per-, pro-, subvenio
advento 1

*verbero* 1 вербою бити

*(re)vereor* 2 veritus s. поважати, вважати

*vergo* 3 хилитися

*verro* 3 verri versum мести

*verto* 3 verti versum вертіти
a-, animad-, con-, di-, e-, inter-, ob-, per-, prae-, sub-, transverto
verso (versor 1) 1

*vescor* 3 живитися

*vesperascit* 3 vesperavit вечерie

*vestio* 4 одягати

*veto* 1 vetui vetitum забороняти

*vibro* 1 бреніти

*video* 2 vīdi vīsum видіти, бачити;
in-, per-, prae-, provideo
(re)viso 3
visito 1

*viduo* 1 ділити;
divīdo 3 divisi divisum роздьляти

*vigeo* 2 vigui бути сильним
vigilo не спати

*vincio* 4 vinxi vinctum *звязувати*

*vinco* 3 vīci victum перемогати
con-, de-, e-, pervinco

*violo* 1 гвалтувати

*vireo* 2 virui бути зеленим

*vivo* 3 vixi victum жити

*(e)vito* 1 тікати
invito 1 закликати, вітати

*vŏco* 1 кликати
ad-, con-, de-, e-, in-, pro-, revŏco
*volo* 1 летіти (a volo velle volŭi ?)
*volvo* 3 volvi volūtum котити
circum-, e-, in-, revolvo
volūto 1
*vomo* 3 vomui vomitum ригати
*vŏro* 1 жерти
devŏro 1
*voveo* 2 vŏvi vŏtum обіцяти
devoveo
*vulgo* 1 ознайомувати
divulgo 1 розголошувати
*vulnero* 1 ранити

## Пароніми.

aestas, aestatis літо aestus, us клекотіння води — aetas, aetatis літа, вік
ager, agri поле — agger, aggeris насип
ala, ae крило — aula, ae палац
amans, ntis той хто любить — amens, ntis безумний
annus, i рік anus, ĭ баба
arca, ae скриня arcus, us дуга, сагайдак
audeo 2 зважуюсь — audio 4 слухаю, чую
aura, ae повітря aurum, i золото auris, is вухо
avus, i дід — avis, is птиця

cado 3 падаю — caedo 3 рубаю cedo 3 іду
calidus, a, um горячий — callidus, a, um мозолястий, хитрий
clavus, i цвях — clavis, is ключ
comes, itis попутчик — comis, e ласкавий
currus, us віз cursus, us біг

dolus, i підступ dolor, oris туга

fama, ae поголоска -- fames, is голод
findo 3 колоти — fingo 3 ліпити
fugo 1 гнати -- fugio 3 тікати

gens, ntis плем'я genus рід

hostia, ae жертва hostis, is ворог
aceo 2 лежати - iacio 3 кидати

ustus, a, um справедливий -- iussus той, що дістав наказ.
inter між -- intra всередині
impero 1 наказувати --- impetro 1 досягати

ocus, i місце lucus, us озеро

manus, us рука manes, ium тіні померших
mensa, ae стіл -- mensis, is місяць (час)
mutus, a, um німий — mutuus, a, um позичений

nequaquam ніяк nequiquam нащо

ovis, is вівця ovum, i яйце

paro 1 готувати pareo 2 слухатись -- pario 3 родити
parco 3 прийти кому
pendeo 2 висіти pendo 3 вішати
prodo 3 видавати prodeo, ire виходити
pugna, ae бійка pugnus, i кулак

quaero 3 шукати queror 3 жалітися

ramus, i гілляка - remus, i весло
reddo 3 віддаю reddeo, ire йду назад

solus, a, um сам solum, i ґрунт

testa, ae цеглина · testis, is свідок
totus, a, um весь, цілий — tutus, a, um безпечний
turba, ae натовп, юрба — turbo бентежу — turbo, inis

vallus, i частокіл — vallum, i вал, вихор
veneo, ire іду в продаж — venio 4 приходити
ventus, i вітер -- venter, tris шлунок, утроба
vinco 3 перемогаю — vincio 4 звяжу
virga, ae різка — virgo, inis діва
vir, viri мужчина — vires, ium сили
vita, ae життя — vitis, is виноградна лоза
voluntas, atis бажання — voluptas, atis втіха

## Гомоніми.

adeo (псл.) дотого — adeo (дсл.) прихожу
appello 1 називаю — appello 3 appulli, appulsum пригоняю
artus, a, um тісний — artus, us частина тіла

cito 1 (дсл.) рушити — cito (псл.) швидко
comparo 1 прирівнюю — comparo 1 готую
consuli 1. dat. sg. ім. consul і 2. inf. praes. pass. дсл. consulo
contentus натягнутий (contendo) і задоволений (contineo)

dico 1 показую — dico 3 кажу
duci — 1. dat. sg. ім. dux 2. inf. praes. pass. дсл. duco 3
ducenti — 1 200; 2. dat, sg. prt. imp.

edo — 1. видаю; 2. їм
eo, ire йду — eo (псл.) туди

fides, is струна — fides, ei вірність
foedus, eris умова — foedus, a, um гидкий
frons, ndis гилля — frons ntis чоло
furor, ōris божевілля — furor 1 краду

hic цей осісьо, мій — hic (пєл.) ту і

labor, oris праця — labor 3 сковзаюсь
latus, a, um широкий — latus, eris бік
liber, a, um свободний — liber, brī книжка — liberi, berorum діти

malum, i зло, лихо — malum, i яблуко
malus a, um поганий — malus, i яблуня
manibus — dat. abl. pl. ім. manus, us, i, manes, ium

ora, ae край, морський беріг — os, oris уста

passus, us ступінь — passus, a, um — prt. prf. дєл. patior і pando
pilus, i загін тріяріїв — pilus, i волосок
plaga, ae удар — сітка, країна
populus, i наріл — тополя

sero 3 сію; важу — sero (прєл.) пізно

tempora часи — скроні
tutor, oris оборонець — tutor 1 обороняти

uber, eris вимя — uber eris плодючий
uter, utris міх (з ременю) — uter, utra, utrum котрий з двох

vis сила — vis 2 ps. sg. дєл. volo
velis — dat. abl. pl. ім. velum вітрило — velis praes. coni. дєл. volo
volo 1 літаю — volo velle volui хочу
vulgo 1 ознайомую — vulgo (пєл.) скрізь.